

„Ugyanúgy is lakunk meg öltözködünk, mint otthon, csak éppen hogy a fehér extrát nem húzzuk fel olyan gyakran” – Szabó József főhadnagy második világháborús naplója ^[1]

Észak-Erdély és a Székelyföld 1940-es – időleges, mindössze négy évig tartó – visszacsatolása Magyarország 20. századi történetének fontos fejezetét képezi. A honvédség 1940 szeptemberében vonult be a visszatért területekre. Kerékpáros csapatneme, amely létszám és ütőképesség szempontjából éppen ebben az időszakban érte el fejlődésének csúcspontját, csaknem valamennyi alakulatával részt vett a mozgósításban és az ezt követő bevonulásban. A munkácsi 12. kerékpáros zászlóalj tevékenységét eddig csupán Csernavölgyi Antal hadnagy visszaemlékezéséből ismerhettük. Az alábbiakban közlök, mindaddig kiadatlan napló alkalmat ad az összevetésre, további részletekkel gazdagítva ismereteinket a témában.

Bevezető

A bécsi Belvedere palota aranytermében 1940. augusztus 30-án *Joachim von Ribbentrop* német és *Galeazzo Ciano* olasz külügyminiszter ünnepélyesen kihirdette a második bécsi döntést.[1] Ennek értelmében a trianoni békeszerződés által Romániának ítélt 103 093 km²-nyi terület mintegy 2/5-e, 43 104 km² – az úgynevezett Észak-Erdély – visszakerült Magyarországhoz. Dél-Erdély, mintegy 60 ezer km², továbbra is Romániához tartozott. Ha csak a területgyarapodás nagyságát nézzük, és eltekintünk annak súlyos politikai következményeitől,[2] a döntést a magyar külpolitika sikerként könyvelhette el: Észak-Erdély csaknem kétszer akkora kiterjedésű volt, mint az 1938 őszi (Felvidék, 11 927 km²) és 1939 tavaszán (Kárpátalja, 12 061 km²) megszerzett részek együttesen. Magyarország területe az addigi revíziós sikerek következtében így kb. 160 ezer km²-re, lakosainak száma pedig több mint 13 millióra nőtt 1940 szeptemberére, s ezzel a térség középhatalmainak sorába emelkedett.[3] Az 1941. január 31-i magyar népszámlálás szerint Észak-Erdély összesen 2,577 millió lakosából 1 343 000 (52,1%) magyar, 1 069 000 (41,5%) román, a többi német, jiddis és egyéb anyanyelvű volt.[4] Visszatért a majdnem színmagyar Székelyföld (Csík, Háromszék és Udvarhely vármegyék) és a szintén abszolút magyar többségű Maros-Torda vármegye. Ezzel szemben Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Kolozs, Szilágy és Máramaros vármegyékben a román anyanyelvűek voltak többségben.[5]

A mintegy négy évig, 1944 őszéig tartó észak-erdélyi „kis magyar világ” a 20. századi magyar hadtörténelemben is fontos időszak. A honvédség 1940. szeptember 5–13-a között lezajlott észak-erdélyi bevonulása volt az utolsó (csaknem) vértelen[6] hadművelet, amely élesen rámutatott a magyar haderő anyagi, vezetési és szervezési hiányosságaira. A területgyarapodás ezen túlmenően további védelmi és szervezési feladatokat rótt a katonai szervekre és alakulatokra.

A második bécsi döntés előzményei

Az erdélyi részleges területi revíziót az 1940 tavaszán-nyarán gyökeresen megváltozott nemzetközi helyzet tette lehetővé. A Wehrmacht 1940. május 10-én megindult sikeres nyugati offenzívája nyomán Románia feladta addigi semleges álláspontját, és a Németországhoz való közeledés mellett döntött, Berlintől remélve oltalmat a keleti határait fenyegető Szovjetunióval szemben. A várt támogatás azonban elmaradt, így az 1940. június 26-i ultimátumát követően a Szovjetunió néhány nap alatt birtokba vehette a románok által sebtében kiürített Besszarábiát és Észak-Bukovinát. Ezzel kezdetét vette Nagy-Románia 1940 nyarán bekövetkezett felbomlása.[7]

A magyar diplomácia precedensnek tekintette a szovjet lépést, és hamarosan mozgásba lendült Erdély vagy annak egy része visszaszerzése érdekében. Mivel a diplomáciai események hatására Románia fokozatosan hadilétszámra emelte fegyveres erejét, 1940. május 13-ától a magyar politikai és katonai felső vezetés is hasonló lépésre szánta el magát. Elsőként a II. és a VIII. hadtest, valamint a Gyorshadtest, majd a III. és IV. hadtest is mozgósított, egyelőre békehelyőrségében. Ez alól a Gyorshadtest jelentett kivételt, amelyet kiképzési célból kihelyeztek. A szovjet ultimátum hírére *Werth Henrik* vezérkari főnök az egész honvédség mozgósítását és a román határra való felvonulást kérte, ez azonban *Teleki Pál* miniszterelnök ellenállása miatt meghiúsult.[8] A magyar–román viszony közben egyre feszültebbé vált. A szovjet ultimátum elfogadása után nem sokkal, június 28-án a román király általános mozgósítást rendelt el, csapatokat vontak össze a magyar határ mentén, és újabb alakulatokat küldtek Erdélybe. A magyar kormány, miután a román féltől nem kapott kielégítő magyarázatot, kiterjesztette a mozgósítást a haderő egészére. A magyar–román határon feszültté vált a helyzet. A Legfelső Honvédelmi Tanács hozzájárulásával a határőrség-alakulatokat, valamint az V. és VI. hadtest erőit a határ közelébe vonták, a többi sereget békehelyőrségében készült fel a vasúti szállításra.

Közben a magyar–román határon lezajlott incidensek száma fokozatosan nőtt, 1940. szeptember 5-éig hetenként olyan határesemény történt, melyet a legtöbb esetben fegyverhasználat is követett. A villongásokért – korabeli magyar dokumentumok szerint – 22 alkalommal a honvédség, 50 alkalommal a román hadsereg volt felelős.[9] A honvédség 550 000 fős mozgósított állományának a magyar–román határra történő felvonulása és elhelyezkedése július 13-ig befejeződött.[10] A seregtestek elhelyezkedését és alárendeltségét a Románia elleni hadművelet terve határozta meg. A hadtestek egyenként három-három gyalogdandárral vonultak fel, rajtuk kívül a két-két gépkocsizó, illetve lovasdandárral rendelkező gyorshadtest, nyolc határőrségi dandár, a folyamerők és a fővezérség-közvetlen tűzér, műszaki, hadtáp, ellátó, szállító, egészségügyi csapatok is felvonultak.[11]

Német nyomásra a román kormány 1940 augusztusában kénytelen volt tárgyalásokba bocsátkozni a magyar féllel a területi revízió kérdésében. Az augusztus 16-a és 24-e között lezajlott Turnu Severin-i tárgyalások azonban kudarcra végződtek.[12] A tárgyalások megszakitásának napján a magyar kormány több olyan intézkedést is foganatosított, amelyek már a Románia elleni katonai támadás előkészítését célozták. A katonák aratási szabadságolását beszüntették, s újabb három hadtestet mozgósítottak harmadik hadsereggé, amelyet a határ mentén elhelyezett első és második hadsereg jobbszárnyán állítottak föl. A mozgósított alakulatok parancsot kaptak, hogy augusztus 28-án legyenek készen az indulásra.[13] Magyarország egész mozgósítható emberanyaga fegyverben állott.

A magyar–román ellentét kiéleződése azonban nem felelt meg *Hitler* szándékainak. A britekkel folytatott háború kellős közepén Németország érdeke a Balkán nyugalmát és békéjét kívánta meg, a romániai olajszállítások zavartalanlását, s azt, hogy a Szovjetunió ne hatoljon be a térségbe. Éppen ezért, a magyar–román fegyveres konfliktus megelőzése érdekében sürgős beavatkozásra szánta el magát. Olyan megoldást keresett, amely részben kielégíti a magyar igényeket, de nem vezet a román állam összeomlásához, és nem is gyengíti le azt túlságosan, hiszen szövetségesként számolt vele a jövőben.[14] 1940. augusztus 27-én, egy szűk körű tanácskozáson a legnagyobb titokban hozta meg az Erdély kettéosztásáról szóló döntését, amelyet majd augusztus 30-án hirdetett ki Bécsben a német és az olasz külügyminiszter.

Az erdélyi bevonulás

Észak-Erdély magyar lakossága másnapos ünnepségekkel ünnepelte a szeptember 5-e és 13-a között bevonult magyar katonákat. Számukra ugyanis a honvédség bevonulása nemcsak a nemzeti felszabadulást hozta el, de nyugalmukat és biztonságérzetüket is visszaadta. Feloldotta az azt megelőző hetek feszültségét, amikor is minden rosszra fel voltak készülve, még a háborúra is.[15]

A szakaszosan végrehajtott bevonulás katonai és technikai részleteit jól ismerjük.[16] A nagyobb városok közül az első nap Nagykárolyt, Szatmárnémetit, Máramarosszigetét, 6-án Nagyváradot, Nagyszalontát, másnap Nagybányát, 8-án Dést, Besztercét, 9-én Bánffygunyadot, Szászrégent és Szamosújvárt érték el a honvédek. 10-én bevonultak Marosvásárhelyre és Gyergyószentmiklósról, másnap Kolozsvárra, Székelyudvarhelyre, Csíkszeredába, 12-én Baróttra, az utolsó nap pedig Sepsiszentgyörgyre és Kézdivásárhelyre. A szatmárnémeti és a nagyvárad bevonuláson *Horthy Miklós* kormányzó is részt vett. Ezt követően Marosvásárhely szeptember 11-én, Kolozsvár 15-én fogadta ünnepélyes külsőségek között a kormányzót.

Szabó József karpaszományos őrvezető 1937-ben a rétsági tisztesiskolán
Forrás: MNL Zala Megyei Levéltára

A munkácsi 12. kerékpáros zászlóalj

A gyorshadtest dandárjai a tárgyalt időszakban két-két kerékpáros zászlóaljjal rendelkeztek (9-től 16-ig számozva). Az itt tárgyalt ún. nagy típusú[17] kerékpáros zászlóaljak ekkor érték el legnagyobb létszámukat és harcértéküket: több mint 1000 fős mozgósítási létszámuk három kerékpáros századot, egy géppuskás századot, egy gépvontatású üteget, kisharckocsi szakaszt, árkász, távbeszélő és páncéltörő ágyús szakaszokat foglalt magába. Jelentőségük elsősorban mozgékonyaságukban rejlett: a kerékpáros alakulatok sík terepen – útviszonyoktól függően – naponta akár 80–100 kilométert is képesek voltak megtenni. A nem kerékpárosított részek ezt a sebességet nagyban csökkenthették, mint ahogy azt az alább következő naplóból is láthatjuk majd; a kerékpáros oszlop a korabeli szabályzatok szerint napi átlagban 60–80 (maximum 100) kilométert tett meg. Összehasonlításképpen: a gyalogos oszlop maximális menetteljesítménye napi 40, a lovas oszlopé napi 80 kilométer volt, míg a gépkocsizó oszlop maximálisan 150 kilométert tudott megtenni, természetesen az út- és domborzati viszonyok, illetve az időjárás függvényében. A munkácsi 12. kerékpáros zászlóalj – amelynek Szabó József is katonája, majd tisztje volt – a 2. gépkocsizó dandár kötelékébe tartozott, a rétsági 11. kerékpáros zászlóaljjal, valamint a 4., 5. és 6. gépkocsizó lövészzászlóaljakkal alkotta a dandár gyalogságát. A felsoroltakon kívül a 2. gépkocsizó dandár kötelékébe tartozott a 2. felderítő zászlóalj, a 2. gépkocsizó könnyű tüzérosztály, a 2. légvédelmi gépágyús üteg, a 2. gépkocsizó híradószázad és a 2. gépkocsizó utászszázad.[18] A gyorshadtest – benne a 2. gépkocsizó dandárral – az adott időszakban a Magyar Királyi Honvédség legütőképesebb hadműveleti egysége volt.

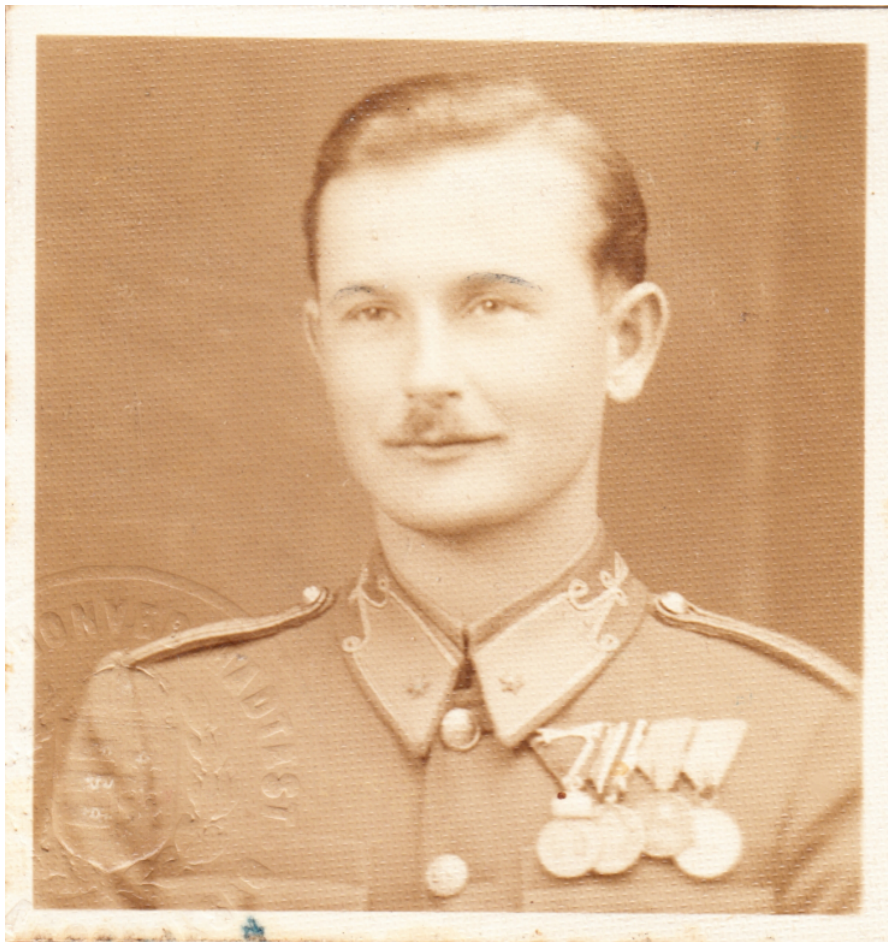
A 12. kerékpáros zászlóalj szlovák újoncainak eskütétele Munkácson 1939 júniusában
Forrás: MNL Zala Megyei Levéltára

A 12. kerékpáros zászlóalj azon alakulatok közé tartozott, amelyeket a Huba I. hadrend[19] keretében állítottak fel 1939. január 23-ával kezdődően. Felállító alakulata a szombathelyi 3. vegyesdandár területéről kiegészített 3. gránátos század, valamint a III. vadász zászlóalj volt. Miután ezen alakulatok személyi állományát főleg Zala és Vas megyéből egészítették ki, így érthető, hogy a 12. kerékpáros zászlóalj tisztii állományának azon része, amely tisztii pályafutását tartalékos állományból továbbszolgáló-próbaszolgálatosként folytatva vált hivatásossá, nagyrészt az említett területről származott (beleértve a napló íróját is). Ez teszi érthetővé a sok utalást, amely Zala megyei településekre vonatkozik. A zászlóalj a Magyarországhoz frissen visszatért Munkácson alakult meg kerékpáros alakulatként, és rövidesen be is vetették őket: 1939. március 15-étől részt vettek a Kárpátalja elfoglalásáért vívott hadműveletekben. Az alakulat rövid életű létezése alatt a honvédség összes műveletében részt vett.[20]

Magyar és lengyel tisztiek a Tatárhágón 1939 nyarán
Forrás: MNL Zala Megyei Levéltára

1941 októberétől a 9., 10., 11., 12., 13. és 16. kerékpáros zászlóaljakat harckocsi-zászlóaljjá szervezték át, egyúttal a legtöbb alakulat másik helyőrségbe került. Így a 12. kerékpáros zászlóalj a 3/I. harckocsi-zászlóaljjá alakult és Ceglédre települt. Az intézkedés csak a Munkácson tartózkodó póttestet érintette, hiszen maga a zászlóalj – mint azt a napló következő része is mutatja majd – ekkor a harctéren tartózkodott. Így a 12. kerékpáros zászlóalj nem egészen három évig létezett.[21]

Szabó József hadnagyként 1941-ben
Forrás: MNL Zala Megyei Levéltára

Szabó József főhadnagy élete és katonai pályafutása

Szabó József (Kerecseny, 1914. december 9.–Zalaegerszeg, 2003. május 11.) hadiárva volt, apja, Szabó Miklós még gyereke születése előtt, 1914. szeptember 8-án hősi halált halt az I. világháborúban.[22] A szombathelyi felső kereskedelmi iskolában 1934-ben érettségizett, majd a katonai behívó megérkezéséig jegyzőgyakornokként dolgozott Orosztonyban. 1937. október 1-jén megkezdte katonai szolgálatát az akkor megalakult 3. vadász zászlóaljban. A tartalékos tisztiskola I. évfolyamát az 1. vadász zászlóaljban végezte el Rétságon. Alakulatát 1939. január 23-ával 12. kerékpáros zászlóaljjá szervezték át, egyben Munkácsra helyezték. A zászlóaljnál előbb továbbszolgáló-próbaszolgálatos zászlósként a 2. kerékpáros század 3. szakaszának parancsnoka volt, így vett részt az erdélyi bevonulásban. Később jelentkezett a hivatásos állományba, ahová 1940. november 1-jével vették át hadnagyként a kerékpáros gyalogságnál, később a páncélos csapathoz helyezték át. Alakulatával szakaszparancsnokként, majd fegyvertisztként részt vett a gyorshadtest 1941-es harcaiban, ezt naplójában – az erdélyi bevonuláshoz hasonlóan – részletesen leírta. Hazatérését követően a 12. kerékpáros zászlóaljat 3/l. harcokci zászlóaljjá szervezték át, és megkezdődött átfegyverzése is. Szabó Józsefet ugyanakkor a 2. lovasdandár páncélos zászlóaljához helyezték át Párkányánára. 1942. szeptember 1-jétől a szilágyosmlyői 3. felderítő zászlóalj páncélgépkocsi századának parancsnoki teendőit látta el, 1943-ban Kőszegen öthónapos főtiszti tanfolyamot végzett, majd 1943. szeptember 1-jétől a marosvásárhelyi „Csaba királyfi” gyorsfegyvernemi hadapródiskola oktatójává nevezték ki. Az 1943–1944-es tanévben az iskola 2. páncélos század I. B. osztályának osztálytisztje volt. Az 1944 őszen kezdődő új tanév félbeszakadt: az iskolát Vasvárra telepítették, Szabó főhadnagy az iskola növendékeivel a thüringiai Erlangenbe távozott, ahol az iskolájának hadapródjaiból álló szakasz élén Pz. V.[23] kiképzésre vezényelték. 1945. május 1-jén esett amerikai hadifogságba, ahonnan 1946. január 12-én tért haza betegen. A pécsi igazolóbizottság rendfokozatát meghagyta ugyan, de hadiszolgálatra igénybe nem vehetőnek minősítette, mivel „nyugatos” volt. Szabó polgári pályára lépett: 1947-ben jegyzői oklevelet szerzett, majd Bucsuszentlászló segédjegyzője lett. 1949. június 1-től Zalaszentmihályon adóhivatali vezetővé nevezték ki, majd a következő évtől tanácsi dolgozóként Felsőbagodon, Teskándon és Zalaegerszegen működött. Időközben számviteli vizsgát és államháztartási könyvelői vizsgát tett. 1956-ban Felsőbagodon részt vett a forradalmi eseményekben, emiatt eljárás alá vonták, majd felmentették, miután kiderült, hogy szerepe a rend fenntartása, a közvagyon megőrzése volt. 1966–1967-ben tartalékos tisztii továbbképzésen vett részt, később megfosztották rendfokozatától. 1995-ben rehabilitálták és őrnaggyá léptették elő.

Pár szó a naplóról

A visszaemlékezés születési körülményei nehéz megállapítani. A kéziratban kevés a javítás, és az íróeszköz változatlansága is arra utal, hogy nem naponta vetette papírra jegyzeteit, hanem nyugalmasabb időszakokban, esetleg hazatérését követően összegezte helyszíni jegyzeteit. A szövegben számos olyan utalás is szerepel, amelyeket ma már nem tudunk értelmezni: egyes személyeket csupán kereszt- vagy beceneven említ. Ugyanez vonatkozik az alacsonyabb rendfokozatú, főleg legénységi állományú katonákra, a naplóról gyakran őket sem nevesíti.

Többször előfordul, hogy olyan eseményekre utal, amelyekről nem áll rendelkezésre más adat. A napló ennek ellenére hiteles, közvetlen környezetét bensőségesen látta, egyszerre a beosztott és a vezető szemén keresztül.

A szöveg sajátosságai miatt a közlés során az eredeti szövegből kihagytuk az ismétlődéseket vagy az olvashatatlan szövegrészeket, a szükséges helyeken pedig lábjegyzetekkel láttuk el. A helyesírást a mai szabályokhoz igazítottuk. A kimaradt – főleg technikai jellegű – részletek sok olyan információt tartalmaznak ugyan, amelyeknek hadtörténelmi jelentőségük is lehet, és mindenképpen hozzájárulnak a honvédség tevékenységének aprólékosabb megismeréséhez, azonban úgy gondoltuk, közlésük megnehezítené a szövegértést.

Dokumentum:

Szabó József második világháborús naplója

– részlet –

I. rész

1940. július 3. – november 27.

1940. VII. 3-án még jóformán csak 2-a volt, Varga Pista (ha lenne még olyan, Közép-Európában, aki nem tudja: a lakajom[24]) kegyetlenül „felrázott”. Sosem merem szembeszállni vele: felkeltem. „híg beszédnek sok a leve”: 6.40-kor elindultunk. „Valahol Magyarországon” és 9.20-kor megérkeztünk. Ezalatt a legnagyobb csodában volt részem: „Röznér nem maradt le”. Ilyen még nem volt.

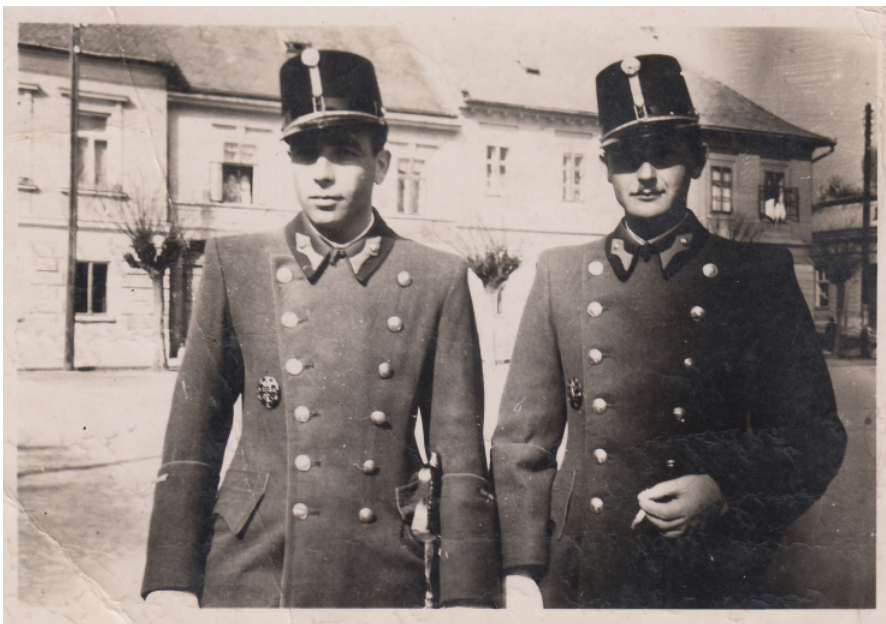
Még aznap este továbbindultunk a magyar irredentizmust 20 esztendeje alatt tápláló legfájóbb tépett sebünk: „Arany-Erdély” felé. A hangulat olyan volt, hogy egyenesen bűnnek éreztem Brassó előtt alig pár száz kilométerre megállítani a szakaszt. Utközben századunk büszkesége és minden reménysége, Kohn Béni bajtársunk „lova” – csődör lévén – kancát érezhetett az orra előtt, mert megbokrosodott és úgy vágta le hősünket, hogy azt a kis eszméletét is az árokparton találta meg. Az „anyaszomorító különítmény” „Segítség, halott van” kiáltással készítette megállásra, akik – saját bevallásuk szerint – azért szálltak lóról, mert röhögőgörcsöt kaptak és úgysem tudtak volna tovább ügetni.

VII. 4-én szerencsésen megérkeztünk egy 311 lelket számláló világvárosba, Tiszaujhelyre,[25] ahol a legutolsó világszenzáció a vízőzön volt, és még szalmát is csak úgy lehetett szerezni, hogy az ember nem kötötte a tulajdonos orrára.

VII. 5., 6., 7. napok voltak maga a mennyország: Anyagkarbantartás. Ezt szereti az áldott magyar baka a legjobban, mert úgy csinálhat, mintha foglalkozna valamivel, pedig egész idő alatt a tőkét vakarja (azt is csak akkor, ha történetesen laposa van). Különbben jelentem, hogy e napokon semmi különös esemény nem történt.

VII. 8. a kedélyek leohadásának a napja: kitört a béke! Megkezdődik a kiképzés! Izzad a baka az enyhe, 36 C-os kánikulában, ha megáll egy helyen, rögtön tócsa keletkezik alatta. Szerencse, hogy délutánonként fürödhet a népség és katonaság az alig egypár izzadásnyra lévő „szöke folyó”-ban. Egy-két embernek azonban nem tesz jót a fürdés. Többek között Bolgár Pista karpaszományos barátomnak, akinek a sorsát szeretett kapitányunk[26] nagyon a szívében viselheti, mert a „továbbiakig” eltiltotta a káros hatású napozástól és fürdéstől. Utóbbi események alatt egy tüzes „Puch”-on[27] – Steiger szakaszvezető cowboy-val a nyeregben levágtattam fatornyos hazámba,[28] ahol a legnagyobb felháborodásomra idegenek tolláskodtak meghítt fészkenben. (Az eljárást megindítottam, eredményéről később lesz szó.) Visszafelé az alig 50 km-es utat sikerült 4 defekttel röpké 3 és fél óra alatt végigfagyoskodni. (Sohasem hittem volna, hogy benzin fölött ennyire megváltozik a hőmérséklet.) Egy csomó komissiót[29] intéztem el – tőkéletesen. Amit kellett volna hoznom, azt elfelejtettem, a zsávolyruhák[30] láttára pedig, amiket elhoztam, megindult a hosszú esős időszak. Bolgár Pista nem akarta elfogadni a részére hozott csomagot, mondván, ő barackfagylatot nem rendelt. Hiába győzködtem, hogy az Munkácson[31] még gyümölcs volt.

VII. 9-én reggel szokatlanul szellemes kedvében volt a Pista lakáj. Főképpen saját magával volt megelégedve: „Nincsen nálam külön csicskás a hadseregbe”, mer’ háborúba indultunk, oszt mégis elhoztam a gazdám egész bazárját.” „Ugyanúgy is lakunk meg öltözködünk, mint otthon, csak éppen hogy a fehér extrát nem húzzuk fel olyan gyakran.”

Peitli (később Sásdi) Jenővel (aki Szabó József megjegyzése szerint 1945. március 13-án hősi halált halt)

Forrás: MNL Zala Megyei Levéltára

VII. 10.,11.,12.,13-án szürke hétköznapok. Kivétel talán az utolsó volt, amikor Sásdi Jenő[32] és Horváth Tóni[33] barátaimmal beruccantunk weekendezni Munkácsra. Gyanútlanul mentem be a lakásomba és – szűz kislány helyett – egy pocakos gh.[34] századosal kedveskedett az ágyam. Nekem sem kellett több! A Szolg. Szab.[35] megfelelő pontjaira való hivatkozással, mint katonaállományú, átvettem a parancsnokságot és úgy leb[...],m, hogy majd kiesett az ágyból. Utána, mint aki jobban el sem végezhetne volna dolgát, szállodába mentem a jó öreg kincstár megkönnyítésére, mert valahogyan már gyerekkoromban sem szerettem túlzottan gh. századosokkal aludni.

VII. 14-ét vörös betűkkel írta Gergely[36] őszünk, lévén e nap az Úrnak szentelendő pihenőnap. Délelőtt a mise ürügyével templomba mentem, ahol sikerült találkoznom hön és reménytelenül szeretett Abigélemmel, Kundék ártatlan-szöke, tutaj-szemű liliomszázával. Igen szellemes leány, akinek első kérdése ez volt: „maga itt van?” Röviden felvilágosítottam, hogy ezt én valószínűnek tartom, ellenkező eset szerintem nem is lehetséges. Miután így délig jól kibeszélgettük magunkat, felkötöttem a gatyám szarát és nagy bátran haza merészeltém kísérni. Délután azt beszéltük meg, hogy ½ 5-kor moziba megyünk. Mentünk is, csak nem fél 5-kor. Jelszó: „*Cherchez la femme*”.[37] Mici barátnőm, miután meghallotta, hogy riválisokkal akarunk moziba menni, egyszerre túl kedves és házias lett és sikerült neki egy – a lányok részéről idegölő, részünkről kellemes – negyedórával lekésesni bennünket. A moziban már sötét volt, úgyhogy csak dühtől habzó szájukat láttunk magunk körül. A búcsúzás ennek megfelelően drámai volt: lehangolóan szitáló eső, basszushangú égbolt, fel-felcsukló torokhangok, villámpillantások és dacosan görbülő ajkak. (Nincs kizárva, hogy ebből még egy 3 felvonásos tragédiát írrok.)

VII. 15–16-án délelőtt kivonulás, délután általános koszcsökkentéssel egybekötött pataáztatás volt a Tiszán. Fulladás, sebesülés nem történt.

VII. 17-én mélyreható változások történtek a századnál. Könnyáztatta zsebkendőik tömkelegével búcsúztattuk jó kománkat, Kasnyik Bandit,[38] aki helyett az ősi Csernák völgyéből külön a mi részünkre avattak soron kívül egy ifjú szöke titánt hadnaggyá. Különbben Csernavölgyi Antal[39] névre hallgat, több mint 2 évtizedes és igen jó, megbízható bajtársnak néz ki, mert eddig a szabadiidejében egy mozdonyt sem lopott.

VII. 18-a az angyalok elkeseredésének napja. Az ok ismeretlen, de szünet nélkül hullajtják fentről bővizű könnyeiket. Egész nap kerékpár anyaggal adminisztrálok, amireh Locker Bandi karpaszományos őrmester komám ministrált. Ha nem jöttek volna elő az összes munkácsi kislányok, asszonyok, katonák és hülyék, még talán dolgozhattunk is volna valamit.

VII. 19-én fent is, lent is mennydörgés. Előbbit két összeütköző felhő eszközölte, utóbbit jómagam, amelynek szenvedő mártír-hőse Bolgár Pista volt. Igen kereken kinyilvánítottam szerény véleményemet a fiatalúrnak, becslésem szerint 10-12 centit össze is ment. A végén nagy kegyesen békejebbot nyújtottam és megbeszéltük, hogy VIII. 4-én Ungvár előtt meg sem állunk.

VII. 20-án szakaszom kivonuló létszáma 3 volt, a századé 11, a zászlóaljé valószínűleg 50 körül mozoghatott. Ütközetlétszámnak nem a legideálisabb egy hadrakelt és még harcban sem volt seregnél, de az ország érdeke úgy kívánta, hogy a már aranyba szökellt „élet”-ért hulljanak az izzadságcseppek. Megkezdődött az aratás, amely soha még ilyen önzetlen, hazafias és szíves nem volt. Honvédek ragadtak kaszát bajtársaik helyett, annak családjáért, mert tudták, hogy az ő asszonyaiknak megint mások dagasztják a mindennapi kenyerét. Isten áldása hulljon minden magyar kaszavágás nyomán!

VII. 21-e szükségképpen vasárnap volt. Összes kiálló testrészeimen kiszámítottam, hogy [...].

VII. 28. is vasárnap lesz. A közben elszenvedett héten még annyi sem történt, hogy a hálás utókor számára némi történelmet csináljak.

VIII. 3. az első megemlézésre méltó nap: szabadságom kezdete. Luxus-marmonommal[40] nyakficam nélkül beérkeztem Munkácsra, ahol olyan parádéba vágtam magam, hogy a sok heti csapatélet után tükörbe se mertem nézni. Arra a biztatásra, hogy „A vonat már úgyis elment, hiába töri úgy a nyavalya”, sikerült elérnem. Úgy látszik, valahol a környéken valami nagy futball-meccs volt, mert a fülkében csak úgy lehetett volna megmozdulni, ha az ember barátságos pózával egy-két alakot kidobál, udvarias „pardon”-t küldve utánuk. De nem ezért utaztam együtt Alkonyi Totyó[41] kényeres pajtásommal, hogy ne jutott volna eszünkbe utolsó gyerekkori verésünk, amelyet azért kaptunk, mert a Kerecsény-Orosztony vonalat a délkelet-dunántúli expresszen nem hálófülkében nyújtóztuk végig. Uccu neki, megrohmoztuk a hálófülkét – szolgálati ideje óta – örökké szundikáló kalauzát, olyan eredménnyel, hogy másnap alig tudtunk hajnalban világszép Pestünkben életre kelni.

VIII. 4-én cél: fatornyos hazánk messze szép vidéke. Ezúttal nem utaztunk egyedül. Az Úristennek Szécsen Ica nevezetű, déli pu-beli, csinos, bájos és kedves teremtménye választotta ugyanezt a vonatot arra, hogy a Balatonhoz jusson. Hogy rövid legyen: ez a kislány is azok közé került, akiknek a [...] az orromra húzza Lucifer barátunk.

VIII. 5. és 6-án voltam otthon. 5-én sírás, hogy megérkeztem, 6-án sírás, hogy elmegyek. Az utolsó nap kihasználtuk Pest városát: vurstli (minden törpébe, óriásba, hülyébe, zsenibe, forgóba, ringóba, lengőbe befizettünk), utána angolpark (amiben ülni vagy sikítani és löni meg rúgni lehetett, nem hagyhattuk ki), végül az Alpesi falu.[42] amely a neve ellenére a legvagányabb pesti falu.

VIII. 7., 8., 9-én újra Munkácson. Az első két napon cukrászsütemény-csömört kaptunk: az összes ismerős és nem egészen ismerős leányokat megerősöztünk a közön egy kis cukrászdára és mindegyikkel pertut ettünk.

[...] és eljöv 9-e. Annak is a délutánja. Annak is 4 órája. Első szín: találkozásom Abigéllal Kundák lakásán. A meghatottságtól szólni sem tudtunk (de lehet, hogy azért, mert semmi beszélőnivalónk nem volt egymással). Aztán, hogy mégsem legyünk egészen csendben, Abigél zongorázni kezdett. (Maradtam volna inkább csendben), [...] és Abigél elzongorázgatott 5-ig.

„és ez volt a veszünk,

mind a kettőnk veszte”

mert utána a drámai búcsú következett. Két szerelemről szenvedő szív búcsúja, könny, sóhaj, panasz és zokszó nélkül, de tele két esztendő emlékével, gondolatokkal, bánattal és lemondással. „Remélem, könnyen elfoglal felejteni és nem fogsz hiányozni” volt az eszemben; „remélem, nem fogsz elfelejteni és rövidesen hiányozni fogok” volt az eszében. Végül undok próza: este bevonultam.

VIII. 10-től 18-ig csupa eseménytelen hétköznap, még vasárnap is (szolgálatban voltam).

VIII. 18-án – ünnep lévén – bekarikáztunk Nagyszőlősré:[43] Ballay Viki,[44] Bolyán Pista és szerénységem. Mindenekelőtt a város filmpalotájának az attrakcióját néztük meg: „Péntek Rézi”-t. Ez csütörtököt mondott! Szerencsére más nem, mert utána egy (2 vagy 3) vöröskeresztes nővérkével minden blamázs nélkül elszórakoztam. (Ha négy napon belül nem szakad meg a naplóm kórházba utalás miatt, akkor megúsztam!)

Ami VIII. 19., 21., 23., 25-én esett, az

VIII. 20., 22., 24-én megszáradt. Ezen kívül aztán semmi említése méltó esemény nem történt.

VIII. 25-e váratlanul vasárnap volt. Délután Alkonyi Totyó, Sásdi Jenő és jómagam részvételével alkalmazó megbeszélést tartottunk a Tiszaujhely–Nagyszőlős műúton, amikor a legváltozatosabb feltevésekkel kínoztuk jó géppuskás barátunkat.[45] Hamar meg is unta az egyszemélyes tüzet és halogatva visszavonult természetesen egy gyengébb nemhez tartozóval (de azután nem tüzelt). Ezután mi folytattuk a feltevések tömkelegét, amelyek közül egyet sem tudtunk tökéletesen megoldani. „Elg. rep. jl. szerint Sz.végardó[46] É felől gyorsan mozgó (kp-on) kék, illetve vörös színekben, 2 főlől álló egység megerősítve jó lábszárakkal és 2 fitos orral. Szárnyaik még nincsenek, valószínű szándékuk: no de hagyjuk!”

Elhatározásunk: Támadás

Tervünk: kétoldali átkarolás, foglyok ejtése.

Az egész gyakorlat remekül sikerült, mert a végén majdnem rokonságot süttöttünk ki (mást egyelőre korai lett volna) és szabályos zsúrban volt – a piával fűszerezett telezabálással – részünk. Három nap múlva lett volna randevünk, de egészen természetes, hogy két nap múlva eljöttünk Tiszaujhelyről.

VIII. 28-án hatalmas menetet hajtott végre a zászlóalj: 11 egész kilométert viháncoltunk végig Tivadarfalváig.[47] Ebbe aztán úgy belefáradtunk, hogy napokig tartott, míg kipihentük az út fáradalmait.

VIII. 30-a a legtűrelmetlenebb és legizgalmasabb várakozás órái: a bécsi döntés előtti nap.

VIII. 31. Erdély fele visszatér! [48] Újra és most már örökre a miénk Nagyvárad! Kolozsvár! Marosvásárhely! [49] A Székelyföld! Meghatottság fog el, szememen könnyfátyol. Eszembe jut a szenvedő magyarság minden mártíruma, az elmúlt 21 esztendő szenvedéssorozata, amelyet a legjobban azok éreztek, akik most készültek újra haza. Nem maradhatott el a gyümölcse annak, hogy hittünk a hiszünk egy Istenben, hittünk és hiszünk egy Hazában, hittünk egy isteni örök igazságban és még mindig hiszünk Magyarország teljes feltámadásában. Ima és hála tölti el valamennyiünk szívét-lelkét: ima a magyarok Istenéhez és hála Hadurunknak, Magyarország Kormányzójának.

IX. 1–2. vasárnap. (A naplóból úgy veszem észre, hogy vasárnap gyakrabban van, mint hétköznap.)

IX. 2–5. Fantasztikus találgatások: megy-e a zászlóalj, marad-e? Ha megy, hova megy, mikor megy?

IX. 6-án elindulunk a visszacsatolt területre. Ébresztő 5 órakor. 1/2 9-kor imához! 9-kor kerékpárra! 10-kor átléptük Halmínál[50] a 20 éve összetákoltt, határnak csúfolt vonalat. Távköz századok mögött: 100 m. Vonat: gépkocsizó oszlop mögött. Elhelyezés: Rózsapallag.[51] Szállásainálók: Toperczer hadnagy[52] psága alatt a századból. Rádiótilalom! Étkelés: beérkezés után. Alosztályok csak a szerelések kocsit viszik, a többi a vonatnál. 2. század vonata az 1. századdal Túrterebes[53] várják be Gáti őrmestert. Díszítés nélkül, sisakban, vezetőik és segédvezetők tábori sapkában. Saját repülő nem lesz, románra tüzelés! Kúrtszóval át a községeken. A magyar lakosság lelkesen fogad és virággal kedveskedik. A hangulat emelkedett, az út pocsek, a por szinte a tudónkig hatol. Túrterebes-Sárköz, Avasújváros[54] községeken haladunk át. Látnivaló akad bőven. Különösen feltűnnek az oláh nemzeti viseletben cammogó oláh parasztok és lányok. [...] csattog a bocskor. Egy sárga ruhába bújó gyönyörű oláh lány integet hosszasan kacsingatva az egyik kertajtóból. És lágyan csengő hangon kiabál „buna tata”, Jó egészséget! Füllasztó meleg van, még a sisakok is izzadnak, szakaszomnál lemaradó nincs. 15.40-kor érkezünk a menetcélhoz: Rózsapallag községbe. Legjobb volna tán az egészet kitorolni a térrépről. Magyar sehol. Piszkos oláh falu, élelem nincs, még tojást sem lehet kapni. Őt háznál tudtam elhelyezni a szakaszomat, de itt is csak életveszélyes fenyegetés után. Jómagam és úgynevezett hátramoszdítója, szakaszparancsnok-helyettesem, Locker Bandi hadapród őrmesterrel egy oláh viskóba húzódtam meg. Nagy is volt az elkeseredés, úgyanyira, hogy 19 órai kezdettel 21-kor az őrmester úr ágy hiányában az asztal alá itta magát a jó kadarkából. E nemes műveletben nagy része volt jó kapitány urunknak, aki fáradtságot nem ismerve öntözte a savanyú lórét. Én a szédülésnél állottam, de Bandi komám a szívével sem bír már, váltig hajtogattam, hogy már egy hasonló eset miatt három hétig volt nagy a szíve. Valószínű szerelmes. [...] Másnap a bolhák kergettek ki az ágyból, csípésük felér egy oroszlanharapással. Torzonborz szállásadóm, Talpas György szintén harapott, de csak a szemével, szájával nem, mert foghíjas és csak oláhlal gagyog. Legényem reggel nem ismert meg, azt mondta, hogy megváltoztam, végül beismerte, hogy a Zsuzsájával álmodott és előlötti örmében megitta a pálinkakészletemet. Sebaj! Az a fontos, hogy a következő menetben ki ne dőljön, mert akkor vele együtt elvész az eléstáram is. Rózsapallagról küldtem a felszabadult részéről először lapokat az ismerősöknek. Ha már itt tartok, megemlítem, hogy a szakaszom egyik nagyhírű tagja szintén írt lapot, de nem az ismerősöknek, hanem a szomszéd kocsmárosának, amelyben egy liter kadarkát kért kölcsön bizonytalan időre, vagy legjobb esetben „a viszontlátásig”, úgy be is rúgott tőle, hogy a jökevdől 28 társa még a fatetön is táncolt, az oláhok pedig azt hitték, hogy kannibálok törtek be Isten háta mögötti falujukba. Tivadaron elindulásunkkor a kerékpár kilométeróra 2062-t, megérkezésünkkor 2111-et mutatott. Az első nap 49 kilométert tettünk meg.

IX. 7-én ébresztő 8 órakor, gyengélkedő fél kilenckor. Gk. dd. egy oszlopban megy, evéd. 9.30-kor indult feld. zászlóalj képében és 1. gya. dd. Főcsapat pk. Bisza ezr.[55] 1. lépcső gk. zászlóalj, 2. lépcső kp. részek, pk-a Benda alezredes.[56] Indul a dd éle 13-kor. 2. lépcső kiválik Kapnikbányára.[57] Zászlóaljunk kp. és gk. rész, gk. rész [olvashatatlan név] szds., kp. rész Baráth szds.[58] psága alatt. Távoltság sz-ok között 50 m, szk. felzárkózza. Szerelések kocsik a 3. század végén. Világítás megengedve. Falun át: vigyázz! menet. Indulás 17-kor, kilométeróra 2111-en. Ma szombat van, az a hír járja, hogy holnap pihenünk. Nem sok reményem van hozzá. Menetvonal: Szinérváralja–Miszótfalu–Nagybánya–Felsőbánya[59]–Kapnikbánya. A szakaszom teljes létszámmal vígan gurul. A hangot Bolgár Pista karpaszományos tizedes barátom viszi. Már legalább százszor elmondta, hogy ennél kellemesebb kiránduláson nem vett részt és hogy a fáradtságot kitűnően bírja. Legközelebb ezt az utat nászúton teszi meg. Szinérváralján lelkesen fogadtak bennünket és egy csinos barna lánytól egy szál tearózsát kaptam. Az első

megállaskor azonnal a sisakomba türtem. Színérváralja községnél láttuk a román híres „Károly-erődöket”. [60] Még a házak közé is voltak beépítve és mindegyik (4) nagyon ügyesen álcázva. Az úttesten vassínek és hatalmas dorongok leásva. Ez a jelenség 1–2 kilométerenként megismétlődik egészen Nagybányáig. Dühöngtem is eleget, mert amíg egy ilyen akadályon átvergődtem, szakaszom úgy megnyúlott, mint a hurka. Az út nagyon rossz, a por elnyeli a keréktalpakat, mindinkább sötétebb lesz és az úttesten óriási a forgalom. Egy gyalogdandár szekérszlopa mellett rohanunk már két órája. Minden pillanatban rettegek, hogy valakit a szakaszomból eltipornak, de csudák csudája, szerencsétlenség nem történt. Úgy jönnek a fickók, mintha fényes nappal lenne. Az iram erős, kb. 15–16 km/h-es sebességgel rohanunk. A jókedv alábbhagy, csak Pista barátom felel élénken a kérdéseimre. Forgó Tóni lemaradt – hangzik szájról-szájra a gépies jelentés! Bemutatom szakaszom lelkét, a kerékpárok nagymesterét, levelek indítóját, aki mindig egy óráutásra lemarad.

25 éves, r. kat. vallású, nőlten, írni-olvasni tanult (lassan, mély hangon, ő-vel beszél), kb. 156 magas, széles vállú, hosszú lábú, rövid derekú, nagyfejű, macskaszemű, göndör barna hajú, felőgő hosszú bajszú, ráncosodó arcú, vígkedélyű szakaszvezető.

Mellette egyéb mesterséget is úz: órajavítást, szerelmeslevelek írását napszámba vállalja. Keres is annyit, hogy megél belőle. Leveleit így kezdi: „Indítom levelem az ő útjára, egy szép barna asszony ráncos ablakára. [...] sírig hű szeretőd, Anti”. Naponként rendszeresen öt lapot kap. Meg is érdemli, mert hát legény ő a talpán, szorgalmasan dolgozik, rendben tartja a szakasz kerékpárjait.

Nagybánya halvány fénye tűnik fel a távolban, de sokat kell még addig tekerni ezt a tehetetlen taposót. Mint a baglyok suhanunk előre. Koromsötét van, alig látni öt méterre. A jókedv lassan alábbhagy, és nyomott hangulat üli meg a lelkeket. Mindnyájan csodát várunk, vagy legalábbis egy kis pihenőt és még egyet: a konyhát. Éhesek vagyunk, 12-kor ebédeztünk, most pedig 22 óra van. Nem sok időm van előfeltől rohangolni, mert Nagybánya lakossága visszahoz szakaszom élére és mintha csak most ültem volna kerékpárra frissen és jókedvűen fogadom a lelkes üdvözlőket. Az embereim is új erőre kapnak és kihűzött derékkel, magasra tartott fővel ülnek meg „gumi lovukat”.

Sajnos, a várost nem láthattuk, mert az egyik kúlcspán robotgunk át.

Ismét sötétség és újabb lemaradók. Varga Jóska a bal hájtókarját hagyta el (jó, hogy még a lábát el nem veszítette). Egymás után maradnak mögöttünk a faluk. A kíváncsi emberek petróleumlámpával állnak az ajtóknál és bámulnak. Az embereim dühöngve kívánják őket a Gyehenna tüzére világitani. Sebaj! Hangzik fel Dorogi tizedes hangja! Majdcsak megállunk! Előre! Igen álm! Megyünk, de épp úgy szaporodik a lemaradók száma. Nagy Géza, az örök jókedélyű, hosszú bajszú (az erejét ebben hardja) emberem szintén lemaradt, kilyukadt a gumija. Ha ez így megy, akkor csak a legényemmel érek be Felsőbányára.

Végre itt vagyunk Felsőbánya főterén, nyolc lemaradó hiányával. 24 óra 15 perc, hosszú pihenő, vacsora. Amint megszabadultam, azonnal az egyik vendéglőbe rohantam és úgy magyaron megpakoltam a kazánt. Legénység is megvacsorázott és utána víg nótákkal szórakoztatta önmagát és a polgári lakosságot. Felsőbánya az a hely, ahová a dandár felderítő zászlóalja után mi vonultunk be először.

Leírni nem lehet azt a megdöbbenést, amellyel az oláh lakosság a mi jól felfegyverzett, motorizált és fegyelmezett csapatunkat nézte. Később megtudtam az okát, hogy miért bámultak tátott szájjal: szentül meg voltak győződve, hogy a magyar hadsereg egy gyűlévész társaság, amelynek sem felszerelése nincs, sem pedig élélmene, nem is szólván arról, hogy ökrösszekérrel vontatott ágyúkat vártak, mint ahogyan önöknek van. Kerékpáros honvéd pedig egy lehetetlen álomnak tűnik fel előttük, jóllehet szemtől-szembe csodálják.

8-án éjjel után 3-kor menetkészen állt a szakaszom. 3.10-kor indulás. Legszívesebben repülnék, mert olyan magas hegyet kell átlábalnunk, mint Noé apáknak. Nem tudom, hogy nem akadunk-e mi is fent? Úgy látom, ezzel az eshetőséggel Bolgár Pista már előre számolt (kittűnő matematikus), mert az elindulásnál nem volt sehol. Az eddig víg kedélye és daliás termete csődöt mondott, és mint a legényem jelentette, végelgyengüléssel gépkocsira szállította a „hullaszállító társaság”.

Dühöngtem is miatta eleget. Mi lesz Bánhegyi gyalogossal és Oláh őrvezetővel, ha a legerősebb emberem gépkocsira száll? Eddig, ha le is maradtak, felzárkóztak. [...] de ezután nem lesznek-e ők is hajótörtek? A jövő majd igazol mindent.

Elindultunk. [...] csak azért is vígan. Vagy 400 méter után belénk ragadt a szó. Megkezdődött a kálváriajárás, az első állomásra jutottunk. Az előbb még fáztunk, most pedig valóságos patakzik az arcunk, felfelé vándorunk 377 méterre, majd pedig az egyik „halálkanyarból” rohanunk a másikba. Ez idáig csak egy szerencsétlenség történt. A páncéltörő ágyús szakasz egyik vontatója beleszaladt az 1. század 3. szakaszába. Tíz kerékpár összetört és egy gyalogos lába tört el. Mind feljebb jutunk, és mintha hullámvasúton járnánk, olyan a terep, hatalmas kövekkel kitűzdelve. 4 óra, lassan hajnalodni kezd, mögöttünk Dióshalom[61] község. Kifáradt, elcsigázott tagok pihennek az út mentén. Nehéz a terep, a sok löszer és kerékpár. Hiába biztatom őket, egy a felelet: „zászlós úr, én nem bírom, egy kicsit pihenek”. Így megy ez már kb. 15 km-en át. Szakaszom 29 tagjából is már csak 12 ember baktat utánam. Siralom végignézni az előttem kerékpározó szakaszom, az emberek egymás után dőlnek ki. Akad olyan, aki beleszalad az árokba és kimerülten ott alva marad. Petro-Rosia 627 magassági ponton át Al-Kapnik elé értünk. Itt annyi időm maradt, hogy egy patakban megmosakodhattam és utolsó csokoládékészletemet előkaphattam. De máris menet tovább. A gépkocsizó dandár szeroszlopa mellett döcög a paripánk és 7 órakor Kapnikbányán egy gyárépület mellett a megváltó parancsszóra: „1 órai pihenő” hámból kidőlvé elpihen. Reggeli feketekávé. Az emberek kimerülten az út két oldalán alszanak és sok akad kötöttük, aki a 150-200 méterre lévő konyhához sem tud elmenni. Mert mindennél többet ér az alvás. Én is elaludtam. Kapitány urunk szavára ébredtem: „Ne szomorkodj, Jóska”. Nem is volt időm válaszolni, mert elhangzott a menet. Kerékpárt tolvaj baktattunk, elvárásolt kastélynak beillő 7 km hosszan Kapnikbánya fűtcáján. Mosolygó lányok és a hegyek ormán megtört napsugarak tekintenek le ránk a völgybe. Körös-körül fény díszíti e csodálatos aranytelepet. Csak lassan haladunk előre, mert az előttünk menetelő gyalogdandár eltorlaszolta az utat. Minket a gépkocsizó szeroszlop akar előzni, persze nem tud. Közben egy gépkocsi alatt az úttest beomlik és 3 méter magasról a folyóba zuhan. Haláleset nem történt, a gépkocsin ülő legénység idejében kiugrott. Később egy könnyű harckocsi és 2 tehérgépkocsi láttunk hasonló helyzetben. Ezalatt az idő alatt egy idősebb úr lelkesedve újságolja, hogy a magyar csapatok elfoglalták Aradot és Temesvárt.[62] „Most mondta be a rádió!” Nekem nem kellett több! Kaptam az alkalmon és legényeimbe új erőt öntöttem. Készek is lettek volna azonnal Bukarestig szaladni, ha a Lápos hegység 1167 méter magas csúcsa nem állt volna az utunkba.

De sajnos teljes magasságában ott állt és jelentette az egész bevonulás legborzasztóbb és legkínosabb részét. Húsz méterenként erőszakoltuk előre a kerékpárunkat a meredek emelkedőn. Úgy kellett magam után édesgetnem a megmaradt embereket, mint a disznókat a vályúhoz. Külön elismerés annak a kilenc fiúnak, akik törhetetlen akaraterővel velem együtt jutottak fel a csúcsra: Dorogi tizedes, Fuskó őrvezető, Varga Pista, Sepa, Tapasztó, Lakatos, Hohl és Horváth Ferkó gyalogosok. Egy elvesztett útközet utáni csatamező nem lehet borzalmasabb, mint ahogy az a szerpentin elhullott agyoncsigázott emberekkel kinézett. Legjellemzőbb a reggeli kiosztáshoz egynek sem volt kedve, sem ereje a 150 méterre lévő konyhához menni, hanem minden percet alvásra használtak fel. Jómagam is elbóbiskoltam, úgyhogy a kapitány úr biztató hangjára ébredtem fel. A véletlektől kimerült és legyengült sereg újra megindította kálváriajárását. Elnyomott kedélyállapotban, síri csendben, de összeszorított fogakkal és öklökkel kezdtük meg 10-en az „ingyenuzást”, azaz a lejtőn legurulást. A Lápos patak völgyében Horgos község [valószínűleg Haragos[63] község – S. Z.] előtt tartottunk 2 órai hosszú pihenőt, mialatt ebéd és fürdés volt műsoron. Ezalatt felzárkóztak néhányan, úgyhogy egy erősen csökkentett létszámú szakasszal indultam tovább. Igen sok és fontos elfoglaltsága lehetett ezután a magyarok Istenének, mert hogy nem volt velünk ezen az éjszakán, az szent igaz. Ritka nehéz terepen hajtottunk végre 11 óráig egy éjjeli menetet (abból a szempontból üdvös, hogy nem volt velünk a magyarok Istene, mert ha meghallgatta volna a szakaszom közvéleményét, nem tudom, milyen sors várt volna szeretett dandárparancsnokunkra). Csoda ezen az éjszakán nem lévén, az elszállásolás is a lehető legcsapnivalóbb volt. A legénység pajtáiban vagy Göncöl bányánk szekere alatt fagyoskodott 11-től 3-ig, amikor is könyörtelenül felráztattak a 4 órai további menethez. De az én szállásom nem volt olyan mindennapi ám. Szín: egy jól fűtött szoba, benne egy ágy, abban jó szárad parancsnokunk (megjegyzendő: szigorúan rangsor szerint fektüdtünk). A sarokban alig illatos szalma. A vastagabb, puhább rétegen Balázs Lajos m. kir. honvéd hadnagy, a silányabb részen csekélységem valék csupán m. kir. honv. zászlós. Szerencse, hogy hadapród nem volt jelen, mert annak már a szoba előtti kutyáiban lett volna csak helye. Ezen emlékezetes egynéhány óra pedig az Úr 1940. esztendeje szeptembrius hava 8-ról 9-re virradó éjszakája volt Alsólápos,[64] Rogoz községek után, Alsószöcsön,[65] ahol még az angyalkák sem köszönnek egymásnak, annyira az Isten háta mögött van.

9-én 3 órakor: „Ébresztő fő!” 4 órakor „Menet!” Menetvonal: Felsőilosva, Lonkafalva, Alsóilosva, Bethlen, Királynémeti és Bilak.[66] Menetsorrend: 3., 2., 1. század, elővéd 3. század Úza 3. századnál. Konyha est főz, reggeli bableves. Konyhák fél ótkor Pachner főhadnagynál[67] a főőrségen, egyesítve az oszlop végén. Ries őrvezető az összekötő a század és Kemechej szds. úr[68] között. A változatosság kedvéért, ha lehet, az út még pocskább. (Nem csodálkozunk, ha az útépítő vállalatoknak minden akácfánál lett volna egy felhőkarcolója az eliskasztott pénzeknek.) Az eredeti terv szerint Bethlennél kellett volna ebédelnünk (nem az exminiszterelnökről van szó, mert bársonyszékkel még a baka sem tud jóllakni). Itt azonban kiderült, hogy a konyha remek kaját főz ugyan, de más menetvonalon megy és pillanatnyilag egy egész gyalogdandár dicsőséges elvonulását várja fölünk kb. 60 km-re. Tehát nem volt más választás, éhesen, fáradtan továbbmenni. Az egyik vég nélküli megkérdező Oláh őrvezető Nagy Gézát: „Hogy vagy, pajtás, hogy?” „Hát, combosodom, mint a szöcske” volt a megnyugtató válasz. Délután 5 órakor értünk be Bilakra, farkaséhesen és tönkretett gyomrokkal. Ugyanis az egész társaság, köztük jómagam is – azon bánatunkban, hogy a konyhánk hűtlen lett – Bethlen után szilvát ebédelt friss patakvizel. Bilakon a legzsénelibb nyomozómunka után sikerült igen barátságos szász családnál: Weisz Mihálynál bablevest, tojást, hozzá jó bort vacsoráznom. Többmenetes küzdelem árán intéződtött el a lakáskérdés is: a Handel családnál. Ugyancsak szászok, gyönyörű népviseletben, különösen a két nő: Mária és Zsuzsi. Itt vált valóra egy hetes álom, több mint 300 km után először: ágyban, pizsamában aludni! Kb. este 9 órakor érkezett meg két városa várt dolog: a konyha és [...] Forgó Tóni! De hogy nagyon el ne tnyuljunk, 3 órakor már ébresztő volt és:

10-én 4 órakor újabb menet, amikor a km óra állása 2369 volt. Menetvonal: Nagysajó–Monorfalva–Disznajó–Cödemesterháza–Maroshéviz.[69] Nagysajón 5.30-kor a szász lakosság díszkapuval, kenyérral és meleg tejjel kedveskedik. A házak oldalán hatalmas magyar és német horogkeresztes lobogók lengenek. Örömmel olvassuk a következő feliratokat: „Millióknak vágyaival megy a honvéd, mint a vihar”, „Mögöttünk, testvér! Hoztuk a szívünket! De ha kell, Erdélyért adjuk a vérünket!”, „Az Úristen végre igazságot tett! Elszakított vérünk újra szabad lett!” Ledényben[70] rövid pihenő. Az oláhok apraja-nagyja kivonult és tátott szájjal

bámult. Az asszonyok és a gyermekek közül páran almát és szilvát osztogatnak. Nem látni sehol egy nemzeti lobogót! Ellenben annál több a széles karimájú fekete szalagos szalmakalap. Elhatároztam, hogy veszek egyet. Szakaszom egy f csoportot árnyékában pihen és kedélyesen társalog. Nem messze tőlem egy fekete kalapos, fehér ruhás, birkabőr bundás bocskoros oláh hosszú favödörből vizet osztogat.

Disznajóig az út a hosszú emelkedések miatt fárasztó volt. Közben egy könnyű harckocsi század került el bennünket. Disznajó lakossága nagy örömmel várt bennünket és honvédeinket megvendégette. A zászlóalj tisztikara Éltető nevű úrnál egy gyönyörű kastélyban élvezte és használta ki a vendégszeretetet.

Magam annyit fogyasztottam a finom süteményekből, húsból, tojásból, sajt-vaj és mézből, mint hat más. 12.30-kor mentünk tovább a Maros völgyében. Fullasztó meleg volt, az út pocsék és a legnagyobb bosszúságomra, mint parancsnokló tisztnek, a kerékpár első tengelye és a folt a tömlőről elolvad.

14.30–15-ig fürdés a Marosban egy óriási szikla mellett. Utána karikázás a Maros völgyében. Az út kirándulás, a gyönyörű táj minden fáradalmat eltakar. A magyar lakosság díszkapuval, virággal, magyarruhás lányokkal vár. Különösen rokonszenves e téren Ratosnya[71] község, ahol a díszkapu közepét gyönyörűen feldíszített magyar címer ékesítette és jóleső érzés volt hallani közkedvelt nótánkat: „... indul Horthy a magyar sereggel...”. Nem is éreztük, hogy már 70 km van mögöttünk, robogunk tovább, a felszabadult magyar lelkek hazafias lelkesedése és rokonszenve kíséri.

Közeledünk Palotailva[72] községhez. Itt nagyon kedves és szokatlan meglepetés ér bennünket: kb. 100 m. magas sziklafalról „Isten hozott!” felirat tekint le ránk. Palotailva község lakossága meleg lelkesedéssel fogad. Különösen sok a csinos, kékszemű, magyarruhás lány. Nagy is a csábítás! Szálljon le! hangzik jobbról is, balról is, kap egy puszt!

Bármennyire is csábított Éva unokája, nem szállhattam le, mert az erős iram miatt legfeljebb csak 3 km után tudtam volna felzárkózni. Márpedig akkora áldozatot még a leány csók sem ér, különösen „kapásból”. Remélem, lesz még kedvezőbb alkalom is. [...] Gödemesterháza község ifjúsága zárt sorokban zászló alatt, a papjuk vezetésével, nótaszóval vonult ki elénk. A táj gyönyörűsége megbabonázott bennünket. A Nap már eltűnt, a szakaszom hangulata tetőfokára hágott és Lukács Jancsi a „nagykópé” állandóan „tekeri” és „vastag” vicceit a szakasz dörgő röhejével kíséri. Kedvenc nótáját mindenki szereti: „Elmentem én a vásárra Schneider Fánival”. Maroshévízre 20 órakor érkeztünk meg. Századot a volt román járásbírói épületben helyeztük el. Én Hirsch Dezső (Ábrahám unokája) és neje („Rebeka”) vendégszeretetét élveztem. Végre egy nyugalmas sarok. Diványon aludni, rádiót hallgatni és mindenekelőtt nyugodtan vacsorázni: mennyei ajándék.

11-én (szerda) 7.30-kor keltem és legényem azzal az örömdetes hírral fogadott, hogy csak 13-án megyünk tovább. Hiszem is, meg nem is. 11-12-ig az Urmánczy gyógyfürdőben pihentetem fáradt izmaidat. Amikor hazaértem, nagy meglepetés ért. Pista rendületlenül csomagolt. Szóhoz sem jutottam, máris jelenti: 14 órakor menet tovább! Hát csak addig tartott a nyaralás. Mi lesz a sok délutánra megbeszélte randevúval? Úgy látszik, a Furiák ellenünk hangolták az égjelet, mert nem engedik, hogy a kerékpáros Ámor hathatósan működésbe lépessen.

Bilaktól Maroshévízig megtett út 97 km.

14 órakor Menet!

Menetvonal: Maroshévíz–Gyergyószárhegy–Ditró–Csomafalva.[73] A századtól kb. 20 lemaradó van. Csapatcsendőrnök (Farkas szkv.) ugyancsak akad dolga. Szinyérváralja óta nem láttam.

Az út fárasztó, a terep állandóan emelkedik. Apostolok lován haladunk – a sok körbejárástól megszedülve – kb. 10 km-t, amíg a hegytetőre felérünk és potyajeggyl gurulunk Ditró főterére.

Amíg a hegyen kapaszkodtunk, alkalmam volt körülnézni. Csak a távolban látni hatalmas erdősegeket, a közelben elvéve akad egy-egy fenyőcsoport. A természet mostohasága nagyon ráütötte bélyegét e hepe-hupás tájra. Egyetlen növény, az életet jelentő zab még lábán áll. Némely helyen már sarlóval serényen aratják. Csodálatos, hogy milyen ragaszkodással, féltő gondossággal szorítják marokba és kötik kérébe. Kaszát nem látni sehol.

Ditróból nem sokat láttam, villanyvilágítása nincs. Feltűnik a mellettünk elmaradó kéttornyú csúcsíves templom és a bejárata előtt felállított fenyő-díszkapu. Az út két oldala a városon végig fenyőfával van kiülve. A lakosság a sok éljenzéstől már csak rekedt torokkal hörög.

Csomafalvaig kb. három községen haladunk át. Mindenütt oly nagy volt a székely lakosság lelkesedése, hogy majdnem leszedtek bennünket a kerékpárról. De mindenekelőtt a csomafalvi fogadtatás! Az elmaradhatatlan fenyő itt is díszítette az út két oldalát. Az ünnepélyes fogadtatás után minden egyes kerékpárost elraboltak a jó székely lányok és menyecskék. Harc folyt köztük azért, hogy ki hány magyar katonát vendégeljen meg. A falu ifjúsága bált rendezett és reggel 6 óráig a mamák és a papák legnagyobb örömére lenyáik magyar bakákkal ropták a csárdást.

De hogy meg ne feledkezzek róla, legényem, a „lökötő Pista” egyedül járta a pódiumon úgy „alföldiesen”, nagy is volt a hatás, de még az eredmény is. Hullottak a lányok a karjai közé. Ott is hagyta a szívét! De nemcsak ő, hanem a század csaknem valamennyi legénye. Postaellenőrségnél majdnem szétrobbanok, annyi levelet írnak, de mind Csomafalvára. De vissza nem nagyon érkezett!

A csomafalvi csoport tisztjeit a katolikus plébános látta vendégül. Megjelenvén a tanítói kar asszonyaikkal és sokan mások. Ez az este örökké emlékezetes marad, nemcsak azért, mert a fárasztó menet és hiányos étkezés után mennyei lakomán vehettünk részt, ahol a fekete malactól a repülő „vad lóig” és a legfinomabb süteményig, Küküllő menti borig, a leírhatatlan vendégszeretetig minden megtalálható volt, hanem azért is, mert először itt láttam az oláh rabságból felszabadult székely asszonyokat és férfiakat szívük szerint, boldogan és szabadon magyarul vígadni.

IX.12. Éjfél után három órakor a bálban kötöttem ki, ahol Csata Róza székely lánnyal félórás csárdással áldoztam Bacchusnak. Öt órakor pihentem le.

Délben ismét fejedelmi ebéd a plébánián. Itt tanultam meg a „Csikországi hegyeken álmodik a szerelem” kezdetű dalt. De a vígasság nem tartott örökké. Jött a zeneszó: 14 órakor indulás Csíkrákosra.[74]

A km-óra ekkor 2485-ön állt.

Menetvonal: Újfalu–Gyergyóvasláb–Csíkszentdomonkos–Csíkdánfalva[75]–Csíkrákos. Az út elég tűrhető. Lemaradó ritkán akad. Jenőfalván[76] a díszkapu alatt rezesbanda fogadott bennünket. Verték vesztűll a dobot és énekeltek hozzá az ifjak és öregek, majd szétpukkadtak. Az öröm leírhatatlan! Csíkdánfalván gyönyörű székelykapu.

18 órakor érkeztünk meg Csíkrákosra. Az elszállásolás jó, a szakaszom hangulata kitűnő. 22 óráig mindenki bálba siet. Én nem panaszkodhatom. Csutak Imre és nejenél (30 év körüli kék szemű, gyönyörű szász asszony. Ha lett volna több időm, biztosan szerelmes lettem volna bele.) voltam elszállásolva. És mi több! Lékváros palacsintával vártak vacsorára. Nem volt szükség a kínálásra. Másnap délben a kedves kis asszonyka kirántott csibével és Küküllő-melléki borral kedveskedett. Sohasem felejttem el. Km-óra érkezéskor 2531-en állt. Teljesítmény 46 km.

IX. 13-a lévén a boszorkányok napja: péntek. Egyház szerint hús! Hús! Gh.,[77] hogy a zsidóknak is kedvezzen, birkahúst ad. Dagadnak is tőle. Indulás 13 órakor, km óra 2531-en.

Menetvonal: Csíkrákos–Csíktapolca–Csíkszereda–Csíkszentmárton.[78]

Nagyon jó hangulatban karikázunk, mert tudjuk, hogy csak 30 km áll előttünk. Milyen messze áll ez a 116-hoz. Az út elég jó és a Lucifer is bőségesen kitérte a Pokol kapuját, dől a hőség és por alakjában fulladozunk a gyorsan-sült pogácsából. Falvakban az út két oldalán fenyőágak, kalapos feszületek 4–500 méterenként.

Ebéd: beérkezéskor. Kormányt elengedni tilos. Parancsnok Kemechey, 1. század, árkász, 2. század, 3. század, távbeszélő (szakasz). Csíkszereda előtt az összes motorkerékpárosok előre Kemechey százados úrhoz.

Csíkszeredán egy órai pihenőt tartottunk. Pillanatok alatt szétszaladt a század legénysége a szélrózsa minden irányába. Én is „kapás” ismeretséget kötöttem egy helyes kis szöke leánnyal (Nagy Ica, Rákóczi u. 107.). Fájdalom, de ott kellett hagynom. Vigasztal, hogy fényképről láthattam.

17 órakor értünk Csíkszentmártonba. Lemaradó nincs! Km óra érkezéskor 2561-en áll. A megtett út 30 km.

IX. 14-én 8 órakor menet! Km óra 2561-en. Menet cél Kézdiszentlélek.[79] Kozmás[80] községet érjük először. Velünk szemben kocsin és gyalogosan haladó székelyek sietnek a csíkszentmártoni búcsúra. Máriás lobogót és nemzeti színű zászlót visznek magukkal, lelkesen éltetik a magyar honvédséget. Az út jó, a hangulat lelkes. A nap melegen tűz. Az utunk gyönyörű fenyőerdő között, 600 m-es emelkedőn át húzódik Újszentkirály[81] községbe. A hegyről 12 perces ingenyeggel robogunk a völgybe. Szentkirály község után az út poros és hullámos, hajtani nehéz. Lemaradó: Forgó, Klein, Perjési, Lukács.

„őfelsége III. József koronázatlan kp anyagi tiszt úrnak. Felséges Uram! A forgandó szerencse ugyancsak nem akar elszegődni mellőlem, le méltóztatott ereszkedni porban küsző alantásához. Engedtések meg szerény személyemnek, hogy a legnagyobb áhítattal leheljem ki Felséges uram legmagasabb füleihez, hogy 62, 63. Legalázatosabb alantasa: Pista degenerere Bolgár.”

Locker Bandi a patkós bolháival nincs kibékülve. Többször kénytelen a nemesi nevét használni. Locker, de Lov-Vári.[99]

27-én 12.30-kor indulás. Km óra induláskor 2741-en, érkezéskor 2800-án áll, a megtett út 59 km. Csíkszenttamás–Marosfő–Tekerőpatak–Gyergyószentmiklós[100]–Szárhegy–Ditrő–Hódos községeken át 19.15-kor érkezünk meg Salamásra,[101] ahol reggel hat óráig nyújtottuk az éjszakát.

28-án indulás Disznajóra.[102] Km óra induláskor 2801-en, érkezéskor 2868-on, megtett út 67 km. Menetvonal Maroshévíz–Ratosnya–Déda[103]–Disznajó. Szálláscsináló indul 7 órakor a zászlóalj pk-ság előtt. Az út nehéz, mert erős ellenszéllel kell bírköznünk és az eső is eleredt, az út csuszós. Esemény nincs!

29. Vasárnap. Délben az étkezdeben nagy ivászat. Krasznói főorvos[104] búcsúzik, óriási ivászat. D.u. Kasnyik Bandival a faluban sétáltunk és alkalmam volt a falu legszebb kislányát meglátni. Gyönyörűen törekeny karcsúság, fekete, vállára omló hajjal és álmodozó kék szemekkel. [...] Tovább nem nézhettem, mert Bandi barátom merész rohama elől megszaladt és csak a kiskert kapujából mosolygott vissza, csillogtatva minden patikát kiálló fogorát.

30-án zuhog az eső. Kerékpáros anyagelszámolás. Az a kacsa járja, hogy a zászlóalj Marosvásárhelyre kerül. Ismét egy hónappal öregebbek vagyunk.

1940. X. 01. Oh áldott „Gubus”.[105] Csak sűrűbben potyognál! Unalmas napokat élünk. Az eső esik, születnek a rémhírek. Az egyik szerint 15-re Munkácson leszünk. Este 7.30-kor takarodó.

X. 2. Napsütéses idő. Délután szolgálatban vagyok. 17 órakor Sásdi barátommal a tisztí étkezde hosszúra nyúló asztala mellett életbevágóan fontos diplomáciai faragványokat készítünk a jövőre vonatkozóan. Egyes pontjai:

1. Régi kapcsolatok megszakítása
2. Orientálódás a gimnázium felé
3. Szerenádok és mulatozások lefújása
4. Zsúrtelepek kiaknázása
5. Ungvár felderítése (Rep. jelentések szerint sok a szemrevaló menyecske és szépek a leányok)
6. Sísport elsajátítása
7. A reggeli és esti étkezés rendezése
8. Német nyelv elsajátítása (német hölgy)
9. Mozilátogatás hetenként kétszer, cukrászda legfeljebb egyszer (de el is maradhat)
10. A báli szezon 100%-os kiaknázása
11. Részvétel a tisztí összejöveteleken
12. Viziték elintézése
13. Az előző pontok szó szerinti betartása
14. Kitérés, csellengés nincs

(Kíváncsi vagyok rá!)

X. 3. Délelőtt esős, délután napsütéses idő. A nap eseménytelen. Forognak a koltok, dolgozik a seriff.

X. 4. Szép, napsütéses idő. 8–9.30-ig az Éltető gazdaság kertjében előkészítő masszázsa a jóévtágyhoz. Nadrágbarázás és meggyás, ami szükséges ahhoz, hogy a kerékpáros is gyalogosnak, csúszómászónak érezze magát. A nap emlékére legényem megfogadta, hogy minden év október 4-én mákos tésztával kedveskedik feneketlen gyomrának (borsó, bab, lencse iszony).

X. 5. Km. óra induláskor 2869, érkezéskor 2899. Menetvonal Disznajó–Régen–Gernyeszeg.[106] Indulás kerékpáros rész 13.30, gépkocsizó rész 13 órakor. Gernyeszegre érkezünk 16.30-kor, esőben. Elszállásolás rajonként, házakban. Helyem elsőrendű.

X. 6. 7.30-kor tábori mise, délután 14 órakor gépkocsin bementem Marosvásárhelyre.[107] A város nagyon szép. A mozi eldugva. Úz Bencét[108] játszották. 23 órakor értem haza.

X. 7-én sima nap, anyagkarbantartás. Délután újonckiképző keret kiképzési tervezetét készítettem el.

X. 8. Béke! Újonckiképzés előgyakorlata a Maros partján. Délután az angyalok könnyeiket hullajtják.

X. 9. Állítólag a rádió bejelentette, hogy a németek jelképesen megszállták Bukarestet. Kialakultak a pletykafészek. Nem is csodálom, mert a nagy vakarózásokban csak ilyet szülhet a honvéd. Dühöng a béke, jön a leszerelés, ugyanakkor az „olájk” 5000 magyart részben holtra verve és ruha nélkül dobnak át a határon.

17–18.30-ig a Teleki-kastély kertjében tábortűz volt, melynek csúcspontja a HM 4 tagú „regős csoportja”. [109]

X. 10. Szép idő, délután 16-tól 22-ig Marosvásárhelyen.

X. 11. Napszámfizetés, délelőtt Maros, Régenben legénység fürdetése, délután a Maroson halászat. Este 21–22 között naplóolvasás – óriási kacaj és vígság. Margitka a napló titkát keresi.

X. 12. Szép napsütés, délután szolgálatban, este 21–13-án 2 óráig Sásdi zászlós lakásán ivászat. Nagyon jó hangulat. Dolgoznak a tehenészek és a Serif, két teljes kislány, orosz tánc, zongora!

X. 13. Eseménytelen vasárnap. Délután céllövészet pisztollyal a Maros [...].

X. 14. Eseménytelen. Szab-ra menők kijelölése és szab-ra menése.

X. 15. De. gyakorlatozás, délután Marosvásárhelyen. Közelharc kiképzés, kitörés-dőfési gyakorlat. 23.15-kor jöttünk haza. Ma az a hír járja, hogy a szabadságosokat visszahívják.

X. 16. Nagy az izgalom. Leszerelőket nem engedték el (állítólag területeket kell megszállnunk). Ebédnél hallom, hogy a szabadságosokat Csapról[110] visszahozták Besztercére[111] és onnan ismét szabadságra mehetnek (egy kis gyakorlatozás). Beköszöntött a hideg.

X. 17. Reggel fagyott. Legénység munkán. 18 órakor Szovátára[112] indultunk Dokival. A század gépkocsija befulladt. Gyalogoltunk kb. 4 km-t. Egy honv. tehergépkocsin futottunk be Gernyeszegre. 11 órakor alvás.

X. 18. Reggel 7.30-kor menet. Km óra induláskor 3011, érkezéskor 3055. Menetvonal: Gernyeszeg–Petele–Szászrégen–Teke. Személygépkocsi kigyulladt! Hideg van! Délután a hegyen szőlőzünk.

X. 19. Menetvonal: Somkerék (hosszú pihenő) – Bethlen–Dés.[113] 2. század., távb., 1., 3. század, egyesített szerelések kocsik és sebesültvivő kocsik. Konyha 7.50 ref. templomnál, útelágazásnál. 2. század 7.55., távbeszélő 7.56, egy szerelések gépkocsik 7.59.

	gy.	kp.	pu.	gsz.	mkp.
I. szk.	1/21	21	16	3	1
II. sz.	1/26	24	22	1	2
III. sz.	1/15	14	10	2	1
Század törzs	11	11	3	-	-

Pénzes 1
 Poczik 1
 72

Somkeréken 11-13-ig pihenő. Az úttesten zsidó munkásszakaszok vonulnak el csendben, vállukon lapáttal. Megjegyzí az egyik utolsó baka: „Jó új lapátjuk van, kibírják vele márciusig”.

Bethlen községen át díszmenet. 2. dandárparancsnokság itt székel. Felőrnél[114] hagytuk el az emlékezetes alsószőcsi utat és kanyarodtunk Dés felé. Désen román új laktanyában szállásol a legénység. Két óra bolyongás és a kiutalt zsidófészek megtekintése után Király utca 7. szám alatt Bokra Györgynél pihentem le.

20-án 6.15-kor Horváth Tóni és Sásdival Kolozsvárra mentem. A város fénylik a pompától és a pazar tisztaságtól. Mátyás király szülőháza nagyon látogatott. Román templom énekesnője elbűvölt bennünket. A nap egyébként évészetben merült ki.

Moziban megnézzük a „2 lány az utcán” filmet. Pocsék! 21.00-kor érkezünk vissza.

21-én erős fagy. Délelőtt anyagkarbantartás, délután szolgálatban vagyok az „Istenhátamögötti laktanyában”. A nap eseménytelen.

22-én a désaknai[115] sóbányát néztem meg. Nagyon szép. Az oláhok rabló módon és rendszertelenül bányásztak. Utána elhagyott hideg szobában levélírást a nagyvilág felé.

Mozí, majd egyórás konfliktus az a gettóban. Felderítő szolgálat eredményesen működött, majd a főcsapat éjjeli harc árán eredményesen tűzérési tűztámogatás mellett bevette a Király utca 7. számot. 6. szám (Sásdi) tartja magát, a támogatást reggel 6.30-kor erőlyesen visszautasította.

23-án délelőtt a szokásos unalmas foglalkozás a laktanya menti erdőszélen. Jómagam attól távol a legénység szerelvényeinek vizsgálatával foglalkozom. A foglalkozást Kutlik hadapród[116] vezeti. Délután 15–20 óráig a Pap Valér-szólóben szüretelés. Kítűnő hangulat. Csernavölgyi hadnagy fényképezéssel űti az időt. Nova szőlő ügyes szedője Barna Erzsébet nagyságos fiatalasszony. Repedésig menő nótázás a finom flekken és szűzpecsenye után. Szűzpecsenyét Csernavölgyi szűzi lelke élvezte. A hegyi muri után a vendéglátó tulajdonosokhoz, Pap Valér nagyságos asszonyékhöz mentünk konflison, ahol az ivászat és a mulatság folytatódott (a ház tulajdonosa, Pap Valér internálva), de ez a jó hangulatot nem befolyásolhatja. Nem is befolyásolja.

10. 24. Szürke nap. Esemény nincs.

10. 25. Alkonyi Tóni legénybűcsűja az Európa étteremben. Küzdők: Tóni, Sásdi és jómagam. Kítűnő hangulat, jó bor és pezsgő mellett Tóni elázván, köpenyét, csákóját hátrahagyta, és mint később beismerte, nem tud róla, hogyan ért haza. Sásdi és én is nagyon „megáztam”. Pusztai harcceptelenné vált. 3 óraa tértem haza angyaloktól támogatva. Eső esik.

10. 26. Kedélyek lelohadásának napja. Egész nap alvászát. Este levélírás.

10. 27. Esik az eső. Templomba vezetem a legénységet. Délután mozi, Szegény gazdagok. Elég jó volt.

10. 28. Eseménytelen, hűvös-esős. Radnai-havasok már fehérednek.

10. 29. Eseménytelen. Világviszonylatban az olaszok megkezdtek harcukat a görögökkel. Este moziban Göre Gábor bíró úr pesti kalandozását vetítették.

10. 30. Esik az eső. Szolgálatban vagyok. Naplót írok.

10. 31. Díszszázadban a temetőben. Szép idő. Eseménytelen nap.

11. 01. Eseménytelen nap.

11. 02. A szabadságosok részben bevonultak. 14 órai kezdettel 18 nap szabadságra indultam. Püspökladányban „paradicsomi” szekér szállóban 3 óra alvás.

11. 03. Munkácsra érkeztem. Vasútállomáson Abigállal találkoztam. Este a Csillagban tea, tánc 4-én 2 óráig.

11. 04. Bevásárlási nap. Egész nap szakad az eső.

11. 05. Ungváron[117] Sásdi zászlóssal. Nagy a nőszűlési láz a barátaim frontján. Meglátogattam Boksay [...]t. Nagyon kedvesen fogadtak a szűlők is. 19 óráig sétáltam a szép kis leányzóval és a mielőbbi viszontlátás reményében váltunk el. 20 óraker értünk haza.

11. 06. Délelőtt esik az eső. Délután alvászát. 19 óraker indulás haza szabadságra. Semmi esemény sincs. Aludni nem lehet, a vonatot erősen fűtik.

11. 07. 16 óraker érkeztem haza. Gelséről Csaba keresztapámmal mentem hintóval. Otthon nagy volt a meglepetés, mert későbbre vártak. A szabadság elég jól telt, szórakozás nemigen akadt. Majd megpukkadtam, annyit kellett ennem. Édesanyám mindent szeretett volna belém tölni. A szárnyas had 16-ával felszabadult a nyomás alól, mikor is felszedve sátorfáimat a 15 óra 19-es vonattal Munkács felé vettem utamat.

Munkácson az eső állandóan esik. Ungváron nem voltam. 21-én Szatmárnémetin[118] és Erdődön[119] át Somkútra bevonultam a zászlóaljhoz. Keskenyvágyányú vonaton bumiliztunk és a vonatunk egyszer eltévedt. Más vágányra futott. A görögkatolikus papnál vagyok elhelyezve.

23-án szombat, az étkezden mulatság. 12 óraker mentem haza.

24-én szolgálatban.

25-én menet Batizra, indulás 7 óraker. Km óra induláskor 3164, érkezéskor 3241. Az út pocsék, az esős esik. Nyakig érő sár. Szatmárnémetinél ismét a Károly-vonal előtt.

11. 26-án menet Tiszaújlakra. Km óra induláskor 3241, érkezéskor 3289. Erős fagy. Indulás 6.30-kor. Szép napsütés később. Az út jó.

11. 27-én menet Munkácsra. Km óra induláskor 3289, érkezéskor 3344. Munkács előtt 12-kor. Köpenyt, sisakot fel. Bevonulás a díszfogadtatáshoz. A város fellobogózza. Még a leányiskolák is kivonultak. A díszmenet jól sikerült. Ismét a régi állomáson. Erőben, egészségben. Hála a magyarok Istenének!

[...]

Az irat jelzete: MNL ZML IV. 433. N. 6151 – Magyar Nemzet Levéltár Zala Megyei Levéltára, Megyei törvényhatóságok, Egyedi iratok gyűjteménye – Eredeti, kézzel írt.

[1] Ezúton szeretnék köszönetet mondani a Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltárának, hogy rendelkezésemre bocsátotta a naplót.

[2] A nemzetiszocialista Volksbund a hazai némettség egyetlen törvényes szervezetévé vált, szabadlábba helyezték a börtönbűntetését töltő nyilas vezért, Szálasi Ferencet, megkezdtek a harmadik zsidótörvény előkészítését. 1940 októberében Romániába tartó német tancsapatokat engedtek át az ország területén, november 20-án pedig Magyarország csatlakozott a szeptemberben létrejött német–olasz–japán háromhatalmi egyezményhez, ami a semlegességi politika végét jelentette. Lásd ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története a XX. században*. Bp., 1999, 247.

[3] L. BALOGH BÉNI: *Küzdelem Erdélyért. A magyar–román viszony és a kisebbségi kérdés 1940–1944 között*. Bp., 2013, 27–28.

- [4] Uo. 28. A román statisztikai adatok ettől gyökeresen eltértek, bár még az 1930-as román népszámlálás adatai szerint is Észak-Erdélyben több mint egymillió magyar élt. A statisztikai adatokat részletesen lásd VARGA E. ÁRPÁD: *Népszámlálások a jelenlegi Erdély területén. Jegyzetek Erdély és a kapcsolt részek XX. századi nemzetiségi statisztikájának történetéhez.* Bp., 1992, 144–145.
- [5] FOGARASI ZOLTÁN: A népesség anyanyelvi, nemzetiségi és vallási megoszlása törvényhatóságokint 1941-ben. *Magyar Statisztikai Szemle*, 1944. 1–3. sz. 9.
- [6] A bevonulás során lezajlott összecsapásokkal kapcsolatban lásd ILLÉSFALVI PÉTER: Atrocitások az 1940-es erdélyi bevonulás során. *Székelyföld*, 2004. 9. sz. 77–101.; Uő: „Édes Erdély itt vagyunk...” Az 1940-es erdélyi bevonulás során történt atrocitásoktól. *Pro Minoritate*, 2004/Tavaszi, 58–77.
- [7] Erről, valamint a második bécsi döntés előzményeiről és meghozatalának körülményeiről lásd például L. BALOGH BÉNI: *A magyar–román kapcsolatok 1939–1940-ben és a második bécsi döntés.* Csíkszereda, 2002; SÁRÁNDI TAMÁS: A második bécsi döntés. Előzmények-következmények. *Erdélyi Krónika*, 2020. 08. 30. <https://erdelyikronika.net/2020/08/30/a-masodik-becsi-dontes/> [7]
- [8] *Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata, 1918–1945.* Sajtó alá rendezte PERNEKI MIHÁLY. Bp., 1983, 212.
- [9] ILLÉSFALVI PÉTER –SZABÓ PÉTER: *Erdélyi bevonulás, 1940.* Barót, 2013, 20.
- [10] Uo. 15.
- [11] Az észak-erdélyi területek és a Székelyföld visszatérése, 1940. szeptember 5–13. Írta: DonSzabo. https://arsmilitaria.blog.hu/2020/05/17/az_eszak-erdelyi_teruletek_es_a_szekelyfold_visszaterese_1940_szeptember_5 [8]
- [12] A tárgyalásokról részletesen lásd L. BALOGH: *A magyar–román kapcsolatok...* 220–270.
- [13] JUHÁSZ GYULA: *A Teleki-kormány külpolitikája, 1939–1941.* Bp., 1964, 187.
- [14] L. BALOGH: 2002. 220–270.
- [15] L. BALOGH: 2013. 65–66.
- [16] Lásd például *Erdélyünk és honvédségünk. Történelmi eseménysorozat képekkel.* Szerk.: vitéz RÓZSÁS JÓZSEF őrnagy. Bp., 1941, 69–110.; ILLÉSFALVI – SZABÓ: 2013.; ILLÉSFALVI PÉTER–SZABÓ PÉTER –SZÁMVÉBER NORBERT: *Erdély a hadak útján, 1940–1944.* H. n., 2005, 16–21.
- [17] Az 1940. december 1-jétől megszervezett ún. kis típusú (hadtestközvetlen) kerékpáros zászlóalj feladata és szervezése lényegesen eltért az itt tárgyalt kerékpáros zászlóaljakétól.
- [18] A m. kir. Honvédség békehadrendje.
- [19] A Honvédség mennyiségi és minőségi fejlesztésére kidolgozott tervezet, amely 1938. október 1-től lépett életbe. Részletesen lásd: <https://m.militaria.hu/digitalis-hadtortenelem-hadtortenet-i-oktatasi-csomagok-iskolak-szamar/a/masodik-vilaghaboru-tortenete/masodik-vilaghaboru-tortenete-hadszervezet/hadrendek-huba-i-huba-ii-szabolcs> [9]
- [20] SÓREGI ZOLTÁN: *Katonák kerékpáron. A magyar királyi honvédség kerékpáros tisztjeinek adattára 1920–1945.* Bp., 2014, 9.
- [21] Uo.
- [22] Az életrajzi adatok forrása: HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Központi Irattár, 950. sz. tiszti okmánygyűjtő.
- [23] Panzerkampfwagen V Panther (Sd.Kfz. 171.): német közepes harckocsi, amelyet a második világháború alatt fejlesztettek ki és alkalmaztak.
- [24] Valószínűleg Szabó József tiszti küldöncét jelöli ezzel a szóval.
- [25] Ma Vilok (Ukrajna).
- [26] A 12. kerékpáros zászlóalj 2. századának parancsnoka, Szabó Károly (1902–1980): százados, 1925. augusztus 20-án avatták tisztté a Ludovika Akadémián. 1939. január 23-ig az 5. gyalogezred, valamint a 3. határőr ezred kötelékében szolgált. Ezt követően a 12. kerékpáros zászlóalj páncéltörő ágyús szakaszparancsnoka, majd a 2. század parancsnoka lett, alakulatával részt vett a kárpátaljai harcokban és az erdélyi bevonulásban, valamint az 1941-ben a keleti hadszíntéren vívott harcaiban.
- [27] Puch erőforrással több rendszeresített és bevonultatott motorkerékpár-típus is teljesített szolgálatot a kerékpáros alakulatok kötelékében, így az említett jármű pontosabban nem határozható meg.
- [28] Utalás Munkácsra, ahol a 12. kerékpáros zászlóalj helyőrsége volt.
- [29] Megbízás, megbízatás; valakinek a megbízásából való bevásárlás, kisebb dolgok elintézése.
- [30] Nyári egyenruhák készítésére használt sávolykötésű len- vagy pamutszövet.
- [31] Ma Mukachevo (Ukrajna).
- [32] Sásdi Jenő (1914–?): főhadnagy, sorkatonai idejét követően a 12/1 kerékpáros század szakaszparancsnoka volt, majd a páncéltörő ágyús szakaszparancsnoki teendőit látta el. 1942. január elsejétől a 2. felderítő zászlóalj állományába került. Szabó József későbbi jegyzete szerint hősi halált halt 1945 márciusában Csókakőn.
- [33] Horváth Antal (1914–1945): II. főhadnagy, 1937-ben vonult be kötelező katonai szolgálatra a 3. vadász zászlóaljhoz, később tovább szolgálatot vállalt a 12. kerékpáros zászlóalj kötelékében. 1941. október elsejétől a 3/I. harckocsi zászlóalj tisztje lett. 1945. április 15-ével holtá nyilvánították.
- [34] Gazdászati.
- [35] Szolgálati Szabályzat.
- [36] XIII. Gergely (1502–1585): eredeti nevén Ugo Buoncompagni, a 226. római pápa 1572-től haláláig. XIII. Gergely pápa a jelenleg használt naptár bevezetője.
- [37] Keresd a nőt (francia).
- [38] Kasnyik (később Kalocsay) András (1915–1944): tartalékos hadnagy, a 12. kerékpáros zászlóalj tisztjeként teljesített szolgálatot mint zászlós.
- [39] Csernavölgyi Antal (1919–2005): főhadnagy, a Ludovika Akadémián 1940. július 1-én avatták hadnaggyá, a 12. kerékpáros zászlóalj állományába került. Szakaszparancsnokként vett részt az erdélyi bevonulásban, valamint alakulatának 1941-es harcaiban. Visszaemlékezéseit lásd CSERNAVÖLGYI ANTAL: *Az aranycsillag rabjai.* I–III. Dombóvár, 1994.
- [40] 1939M Ford Marmon tehergépkocsi.
- [41] Alkonyi Antal László (1915–?): főhadnagy, kötelező katonai szolgálatát követően továbbszolgáló próbaszolgálatos zászlósként a 12/1. kerékpáros századnál, majd a 12. kerékpáros zászlóalj géppuskás századánál szolgált beosztott tisztként. 1941. június 21. és december 22. között mint zászlóalj vonatparancsnok vett részt a keleti front harcaiban. Hazatérését követően 1942. január elsejétől a II. kerékpáros zászlóalj kötelékében szolgált.
- [42] Az Alpesi Falu vendéglő és mulató az 1920-as évek elején épült a városligeti Vidámpark (pontosabban annak Angol Parki elődje) helyén, a Hermina úton, a németek sörccsarnokára emlékeztető térképzéssel az oldalsó pódium adott helyet a műsornak és sramlizenének.

[43] Vinohradiv (Ukrajna).

[44] Ballay Győző (1916–?): II. százados, vitéz, nemes, a Ludovika Akadémián 1939. január 15-én avatták hadnaggyá. 1939. január 15–1941. október 1. között a munkácsi 12. kerékpáros zászlóalj állományában szolgált, mint alantós tiszt, 1940-től távbeszélő szakasparancsnok. Részt vett a felvidéki és erdélyi bevonulásban, valamint a délvidéki hadműveletben. Alakulatával 1941. június 28-án vonult a keleti hadszíntérré, ahonnan december 20-án tért haza. A zászlóalj átszervezését követően a megalakuló 3/I. harcokcsi-zászlóalj távbeszélő szakaszának parancsnoka lett.

[45] Célzás a géppuskás században szolgáló Alkonyi Antalra.

[46] Pidvinohragyiv (Ukrajna).

[47] Fedorove (Ukrajna).

[48] Valójában a trianoni békeszerződés által Romániának ítélt területek kevesebb mint fele, mintegy 2/5-e tért vissza.

[49] Oradea, Cluj, Târgu Mureș (Románia)

[50] Halmeu (Románia).

[51] Prilog (Románia).

[52] Toperczér Oszkár (1915–1998): százados, nemes, a Ludovika Akadémián 1938. augusztus 20-án avatták tisztté. A 3. vadász zászlóalj kötelékébe került, ahonnan a 12. kerékpáros zászlóalj állományába helyezték 1939. január 23-tól. Századparancsnoki és zászlóalj gépkocsiszíti beosztásokat töltött be. Az alakulattal részt vett az erdélyi bevonulásban, a délvidéki harcokban, majd a gyorsadtest galíciai hadműveleteiben. 1942. szeptember 15-től a Ludovika Akadémia oktatójaként szolgált.

[53] Turulung (Románia).

[54] Orașu Nou (Románia).

[55] Bisza Ferenc (1890–1967): altábornagy, 1939-től 1940. december 1-ig az 1. gépkocsizó dandár parancsnokhelyettese volt ezredesi rendfokozatban.

[56] Benda Antal (1894–?): vezérőrnagy, 1939. január 23. és 1941. december 1. között a 12. kerékpáros zászlóalj parancsnoka volt.

[57] Căvnic (Románia).

[58] Valószínűleg Baráth János (1899–1966): alezredes, 1917. augusztus 20-tól teljesített hivatásos szolgálatot, az I. világháborúban a magyar királyi 11. honvéd gyalogezred kötelékében szolgált, mint szakasparancsnok. 1919. november 1. és 1930. között a budapesti 2. gyalogezred állományában volt, majd 1933. október 1-ig a 2. határőr kerülethez helyezték át. 1942. március 30-ig a 6., 2., illetve 11. kerékpáros zászlóalj tisztje volt Balassagyarmaton, majd Budapesten mint század- és pótkeret-parancsnok.

[59] Seini- Tăuții de Jos- Baia Mare- Baia Sprie (Románia).

[60] A II. Károly román királyról elnevezett, a magyar határ mentén húzódó román erőrendszer eleme. Feladata a felvonuló román hadsereg szárnyait északon a Szamos, délen a Maros völgyében fedezni. Fővonala a Tiszától a Marosig a határral párhuzamosan, 300 km hosszúságban húzódtott.

[61] Șurdești (Románia).

[62] Arad, Timișoara (Románia). A két város a második bécsi döntéssel nem tért vissza Magyarországhoz.

[63] Preluca Veche (Románia).

[64] Magyarlăpos, románul Târgu Lăpuș (Románia).

[65] Magyarlăpos, románul Târgu Lăpuș, Rogoz, Suci de Jos (Románia).

[66] Târlîșua, Borleasa, Ilișua, Beclean, Crainimăț, Bilak (Románia).

[67] Pachner Róbert (1908–1998): százados, nemes, a Ludovika Akadémián 1931-ben avatták hadnaggyá, az avatás után a 3. kerékpáros zászlóaljhoz került. Ennek kötelékében vett részt a felvidéki bevonulásban és a kárpátaljai hadműveletben mint az alakulat árkász szakaszának parancsnoka. 1940. február elsejével a rétsági 11. kerékpáros zászlóaljhoz helyezték át, itt 1941. május elsejéig szolgált.

[68] Kemechey Jenő (1901–1980): vezérkarhoz beosztott alezredes, 1921. augusztus 20-án avatták tisztté a Ludovika Akadémián. 1930. május elsejéig a hajmáskéri 2. kerékpáros zászlóalj beosztott tisztje volt, majd a Honvéd Gépkocsi Üzem állományában a kerékpáros zászlóaljak összekötő tisztjeként szolgált. 1933–34-ben a gyalogsági szemlélő mellé beosztva szolgált, majd a Ludovika Akadémia oktatója volt. 1939. október 1. és 1941. október között a 12. kerékpáros zászlóalj 1. századának parancsnoka volt, alakulatával részt vett az erdélyi bevonulásban, 1941. június 26. és december 16. között frontszolgálatot teljesített.

[69] Șieu–Monor–Vătava–Vălenii de Mureș–Stănceni–Toplița (Románia).

[70] A korabeli és jelenlegi térképek vizsgálata alapján nem sikerült azonosítani, vélhetően téves megnevezés.

[71] Răstolița (Románia).

[72] Lunca Bradului (Románia).

[73] Toplița–Lăzarea–Ditrău–Ciurmani (Románia).

[74] Racu (Románia).

[75] Suseni–Voșlăbeni–Săndominic–Dănești (Románia).

[76] Ineu (Románia).

[77] Gazdasági Hivatal.

[78] Toplița Ciuc–Miercurea Ciuc–Sănmartin (Románia).

[79] Sânzieni (Románia).

[80] Csikkozmas, Cozmeni (Románia).

[81] Helyesen: Kászónújfalú, Cașinu Nou (Románia).

[82] Valea Seacă (Románia).

[83] Târgu Secuiesc (Románia).

[84] Bixad, Băile Tușnad (Románia).

[85] Pusztai Emil (1913–1948): főhadnagy, kötelező katonai szolgálatát a 6. gyalogezrednél töltötte, a karpaszományos iskolát is ott végezte. 1940. szeptember 6. és december 10. között a 12. kerékpáros zászlóalj csapatcsendőr tisztje volt, közben 1940. november elsejével ténylegesítették. 1940. december 12. és 1941.

június 30. között szakaszparancsnok, 2. segédtsízt, fegyver- és lőszerízt, csapatcsendőr tiszt beosztásokat töltött be.

[86] Malek László (1914–1993): tüzér főhadnagy, kötelező katonai szolgálatát 1936. október 1-től 1937. október 1-ig a székesfehérvári 103. légvédelmi tüzérsztyálnál teljesítette, ezt követően a 2. gépkocsizó dandár tüzérsztyál 1. ütegénél szolgált Hajmáskéren. 1939. október 1-től a 12. kerékpáros üteg gépkocsitiszteje volt zászlósi rendfokozatban, 1940. november 1-től került hivatásos állományba. Részt vett az erdélyi bevonulásban. 1941. október 6-tól személyi pótlásként a 2. gépkocsizó dandár tüzérsztyáljának 3. ütegéhez került a keleti frontra.

[87] Bara Károly (1913–1941): hadnagy, 1940. november 1-től teljesített hivatásos szolgálatot, a munkácsi 12. kerékpáros zászlóalj állományában szolgált. 1941-ben a 2. század 4. szakaszparancsnokaként vonult el a harctérre. Hősi halált halt.

[88] Poiana Sărată (Románia).

[89] Hârja (Románia).

[90] Turia (Románia).

[91] Cetățuia (Románia).

[92] Sântimbru (Románia).

[93] Cetatea, Bălványos (Románia).

[94] Utalás a személyi lőfegyverekre, amelyek természetesen nem Coltok, hanem valószínűleg 37M típusúak voltak.

[95] Nyírő József azonos című novellájából készült színdarab.

[96] Németh János (1917–1940): 12. kerékpáros zászlóaljbeli honvéd tífusz következtében hunyt el Csíkszeredában 1940. szeptember 22-én.

[97] Siculeni–Racu (Románia).

[98] Tomești (Románia).

[99] Utalás a kerékpáros zászlóalj 35 M kisharcokocsiból álló szakaszára, amelynek járműveit többször lovakkal kellett vontatni.

[100] Izvoru Mureșului–Valea Strâmbă–Gheorgheni (Románia).

[101] Sărmaș (Románia).

[102] Vălenii de Mureș (Románia).

[103] Deda (Románia).

[104] Krasznói Mihály dr. (1909–?): honvéd orvos, pályafutásáról további adat nem áll rendelkezésre.

[105] Pénz.

[106] Reghin–Gornești (Románia).

[107] Târgu Mureș (Románia).

[108] 1938-as fekete-fehér magyar romantikus film, Nyírő József, erdélyi magyar író, katolikus pap azonos című regényéből készült adaptáció.

[109] Különbéféle szervezeti keretek között (Cserkészszövetség, Vitézi Rend stb.) már a huszas évek eleje óta működtek olyan előadókbból álló ún. „regős csoportok”, amelyek feladata a különféle ünnepélyek hazafias jellegének fokozása volt, elsősorban katonadolgok előadása útján. A Honvédelmi Minisztérium első ilyen csoportját 1930-ban hozta létre, a visszacsatolási műveletek és a háború alatt több ilyen csoportot is működtetett.

[110] Csop (Ukrajna).

[111] Bistrița (Románia).

[112] Sovata (Románia).

[113] Șintereag-Beclean-Dej (Románia).

[114] Uriu (Románia).

[115] Ocna Dejului (Románia).

[116] Kutlik Sándor (1913–?): főhadnagy, 1939. február 5-én vonult be a 12. kerékpáros zászlóaljhoz, a kárpátaljai bevonulásban karpaszományos honvédként vett részt. 1939-ben Rétságon és Huszton tartalékos tiszt iskolát végzett. 1940. december 6-ával zászlóssá lépett elő. Az 1941-es délvidéki harcokban alakulata géppuskás századában volt szakaszparancsnok, ugyanebben a beosztásban szolgált 1941-ben a keleti harctéren is. 1942 nyarán páncélos átképzésen vett részt, majd a 3/I. harcokci-zászlóalj szállító századának szakaszparancsnoka volt. 1943 tavaszától hivatásos állományba került, majd október 1-től a zilahi 25/II. gyalogzászlóaljba helyezték át. 1944. június 10-én menetszázzal a frontra ment, ahol puskás-, majd géppuskásszázad-parancsnok lett. Október 11-én megsebesült, karácsonyi szabadsága alatt Budapesten hadifogságba esett.

[117] Uzshorod (Ukrajna).

[118] Satu Mare (Románia).

[119] Ardud (Románia).

Címkék:

[napló](#) ^[10]

[második világháború](#) ^[11]

[második bécsi döntés](#) ^[12]

[erdélyi bevonulás](#) ^[13]

[Honvédség](#) ^[14]

Kiadás: 21. évfolyam (2021) 1. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/ugyanugy-is-lakunk-meg-oltozkodunk-mint-otthon-csak-eppen-hogy-a-feher-extrat-nem-huzzuk-fel-olyan>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/ugyanugy-is-lakunk-meg-oltozkodunk-mint-otthon-csak-eppen-hogy-a-feher-extrat-nem-huzzuk-fel-olyan>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/szabo_retsag.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/szlovak_ujonc.jpg

[4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/szabo_lengyel.jpg

[5] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/szabo_jozsef_1941.jpg

[6] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/szabo_peitli.jpg

[7] <https://erdelyikronika.net/2020/08/30/a-masodik-becsi-dontes/>

[8] https://arsmilitaria.blog.hu/2020/05/17/az_eszak-erdelyi_teruletek_es_a_szekelyfold_visszaterese_1940_szeptember_5

[9] <https://m.militaria.hu/digitalis-hadtortenelem-hadtortenet-iktatasi-csomagok-iskolak-szamara/masodik-vilagaboru-tortenele/masodik-vilagaboru-tortenele-hadszervezet/hadrendek-huba-i-huba-i-szabolcs>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/naplo>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/masodik-vilagaboru>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/masodik-becsi-dontes>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/erdelyi-bevonulas>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/honvedseg>